

ГАЗЕТА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ

ГОЛОС УКРАЇНИ

Звітця

Завдання виконали й вийшли з оточення

▶ СТОР. 4

Знай наших!

Воля до опору і майбуття

▶ СТОР. 14-15

Благодійний концерт

Маленькі артисти збирають кошти на дрони

▶ СТОР. 16

№ 40 (8057)

П'ЯТНИЦЯ, 24 ЛЮТОГО 2023 РОКУ

WWW.GOLOS.COM.UA

У НОМЕР:

Генасамблея ООН вкотре нагадує про територіальну цілісність нашої держави

Учора під час сесії Генеральної Асамблеї ООН було заплановано голосування щодо проекту резолюції стосовно річниці повномасштабного вторгнення Росії в Україну. На момент верстки номера, підготовка до голосування тривала. «Ведеться жорстка кулуарна боротьба, але, незважаючи на потуги Росії та її сателітів, які намагаються протидіяти ухваленню резолюції шляхом внесення поправок, використовуючи всі наявні процесуальні інструменти, ми впевнені, що українську резолюцію буде успішно проголосовано», — зазначив міністр закордонних справ Дмитро Кулеба. Це вже третя резолюція Генасамблеї ООН, яка присвячена саме питанню територіальної цілісності нашої держави. Перша була ухвалена 28 березня 2014 року у відповідь на окупацію Криму, друга — 13 жовтня 2022 року. А загалом, асамблея вже ухвалила десятки документів, які засуджують російську агресію України й злочини кремля.

Прем'єр-міністр Іспанії знову відвідав Україну

Учора Україну вже вдруге від початку повномасштабного вторгнення відвідав Прем'єр-міністр Іспанії Педро Санчес. «Сьогодні (23 лютого. — Ред.) повертаюся до Києва. Ми будемо з Україною та її народом, поки до Європи не повернеться мир», — написав глава уряду Іспанії у Твіттері. У межах візиту Педро Санчес відвідав Бучу та Ірпін. Окрім того, з Прем'єр-міністром Іспанії зустрівся Президент Володимир Зеленський. Ще напередодні візиту міністр оборони цієї країни Маргарита Роблес повідомила про намір Мадрида передати Україні шість танків Леопард 2. Подальші кроки щодо військової та гуманітарної підтримки України з боку Іспанії стали головною темою перемовин у Києві.

Фото: @lesyaurud/instagram

24 лютого. За чверть години до ранку...

Є такі дати, що їх не святкують — але пам'ятають усі, кожен по-своєму. Одна з них — 24 лютого 2022 року.

У тому дні, поміж безлічі інших драматичних колізій, багато хто з нас відчуває ноту якоїсь дивної вини. Ця вина найважливіша, майже дитяча, та від того не менш обтяжлива. Ти думаєш приблизно так: от якби я, теперішній, міг повернутися у той день і прокинувся хоча б за 15 хвилин до четвертої години ранку! Може, встиг би зателефонувати тим своїм друзям, родичам і знайомим, про кого тепер знаю, що вони загинули в перших боях, пропали безвісти чи опинилися в полоні. Я б їх попередив, щоб береглися — і тим урятував би. Хай не всіх — а все-таки...

Але ти не встиг, і тепер тебе мучить оця вина. Хоч і добре розумієш, що навіть якби Бог справді подарував тобі оті 15 хвилин, і навіть якби ти додзвонився до тих людей, ще сонних, і навіть якби вони тобі повірили — то напевно ти змінив би щось у їхній долі. Бо більшість із них зробили б саме те, що зробили, обрали б ту дорогу, яку обрали. Ну, може, хтось із них, завдяки твоєму попередженню, пішов би до військомату на чверть години раніше.

Не всі вони повернуться. Та саме завдяки їм Україна встояла того дня. І стоїть досі.

ПРОДОВЖЕННЯ ТЕМИ НА 3—13-Й СТОР.

На знімку: годинник на стіні зруйнованого будинку в Миколаєві став одним із символів стійкості українців. Попри всі випробування, незламний часомір продовжує рахувати хвилини до нашої Перемоги!

ПОДІЇ

Позашляховик для бійців купили працівники підприємства

Комунальне підприємство Сумської міськради «Електроавтотранс» подарувало військовослужбовцям, котрі вирушають на фронт, автомобіль підвищеної прохідності. Його придбали за кошти, зібрані працівниками. Машина вже була у вжитку, але це не стало проблемою: професіонали-транспортники легко довели її до пуття, аби нічим не поступалася новій.

Із зібраних колективом грошей після покупки дешево залишилось, тож решту вирішили передати колегам, мобілізованим на захист Вітчизни. Міський голова Олександр Лисенко зазначив, що раніше сумчані забезпечили автомобілями добровільні формування своєї територіальної громади, а тепер мають можливість допомогти транспортом ЗСУ, інформує наш власкор Володимир ЧЕРНОВ.

Нове медобладнання повертатиме до життя

Хмельницький обласний госпіталь ветеранів війни отримав від благодійників реабілітаційне обладнання, вартість якого становить майже півтора мільйона гривень. Це стало можливим завдяки співпраці обласної ради з релігійною організацією «Церква Ісуса Христа Святих Останніх Днів в Україні».

Тепер сучасні пристрої використовуватимуть пацієнти реабілітаційного відділення госпіталю. Воно дає шанс відновити рухи пацієнтам з травмами головного та спинного мозку, частковим паралічем тулуба та кінцівок, пошкодженням та захворюванням м'язів, травмами хребта, пізніх стадій ревматизму, ампутацій тощо, передає наш власкор Ірина КОЗАК.

Підпишіться на наші Facebook: <https://www.facebook.com/GolosUkraine>
Telegram-канал: <https://t.me/GolosUkraine>
Twitter: https://twitter.com/Golos_Ukraine
аби отримувати інформацію про події в Україні та світі виключно з достовірних джерел.

КОРОТКО

■ До Покровської громади Донецького району прибула гуманітарна допомога від американської організації Global Empowerment Mission, що діє у співпраці з ГО «Якість життя». Покровська МВА та гуманітарний штаб місцевої громади вже передали 1200 продуктивних наборів жителю Лисівського старостинського округу, інформує наш власкор Владислав ЛЕОШКО.

■ Юридичні особи у січні наповнили місцеві бюджети Дніпропетровщини майже на 412 млн грн, сплачені за користування землею. За даними в.о. начальника Головного управління ДПС в області Марини Твердохлеб, порівняно з аналогічним періодом минулого року збільшення на 67 млн, або на 20%, повідомляє наш власкор Володимир РИБАЛЬЧЕНКО.

У Світовому банку пропонують почати відновлення України до закінчення війни — *Інтерфакс-Україна*

Участь рф у засіданнях ПА ОБСЄ у річницю вторгнення в Україну не відповідає ні міжнародним, ні жодним людським принципам

На цьому Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук наголосив під час розмови у режимі відеоконференції з Головою Національної Ради Австрійської Республіки Вольфгангом Соботкою.

На початку розмови Голова Українського парламенту подякував австрійському народу та парламенту, зокрема, за сталу позицію на підтримку України у безглуздій агресії з боку рф, річниця якої настає найближчими днями.

У зв'язку із трагічною даєю не тільки для України, а й Європи, Руслан Стефанчук закликав під час засідання Національної Ради підняти прапор України, як вияв солідарності з Українським народом.

Також він висловив сподівання на подальше посилення високого рівня міжпарламентського діалогу та поглиблення співпраці двох парламентів.

Крім того, сторони обговорили поточну ситуацію в Україні, підтримку

партнерів, участь у міжнародних заходах для розв'язання нагальних питань порядку денного міжпарламентського співробітництва.

Окремо співрозмовники зупинилися на питанні, яке особливо турбує Україну останніми днями. Зокрема, мова йшла про участь російської делегації у зимовому засіданні ПА ОБСЄ 23–24 лютого, в річницю початку війни рф проти України.

«Абсолютно неприпустимо, щоб делегації Украї-

ни та рф, як держави-агресора, опинилися за одним столом на офіційному засіданні ПА ОБСЄ. Це не відповідатиме ні принципам, на яких заснована ОБСЄ, ані просто здоровому глузду», — підкреслив Голова парламенту України та повідомив, що звернувся із закликом про перенесення засідання зимової сесії до Президенти ПА ОБСЄ Маргарети Седерфельд.

Також, за словами Руслана Стефанчука, українська сторона обурена тим,

що у трагічні для України дні в Асамблеї планується проведення балу за участі представників російської делегації.

«Закликаю Вас, шановний пане Вольфгангу, донести до організаторів, що бал у цей день є недоречним, а участь у ньому вбивць українського народу — неприпустимою», — наголосив Голова Верховної Ради України.

Зі свого боку, Голова Національної Ради Австрійської Республіки

Вольфганг Соботка запевнив українського колегу, що під час проведення ПА ОБСЄ австрійська делегація, разом із європейськими колегами, матиме можливість показати свою підтримку Україні. За його словами, росіяни мають зрозуміти, що є коаліція, яка виступає проти агресивної війни росії.

«Наше завдання — показати об'єднану Європу хто є хто. Показати, що ми близькі до України стоїмо пліч-о-пліч з нею і не втомимося підтримувати її», — наголосив Вольфганг Соботка.

Прес-служба Апарату Верховної Ради України.

Талановита молодь, попри все, залишається в країні та вкотре підтверджує, що ми — сильна та потужна нація

Голова Верховної Ради України Руслан Стефанчук взяв участь у церемонії вручення стипендій Президента України, лауреатами якої у 2022 році стали вихованці Київської Малої академії наук та їхні наукові й педагогічні керівники.

Руслан Стефанчук привітав стипендіатів зі здобуттям однієї із найвищих нагород для молоді та юнацтва, які користуються своїми знаннями та прагненням до розвитку України.

«Своїм інтелектом, енергетикою, запалом ви стверджуєте, що Україна сто відсотків має прекрасне, фантастичне майбутнє. Ви, як молодь покоління великої Української нації, змушуєте нас ставати кращими, слухати вас, допомагати вам, сприяти, тому що ви і є майбутнє України», — наголосив Голова Українського парламенту у промові перед лауреатами.

Зокрема, він зазначив, що особливо надихає, коли талановита молодь, попри повномасштабну війну, попри навчання під тривоги та переважно он-

лайн, залишається у своїй країні, щоб сприяти розвитку науки та її суспільному прогресу.

«Достойно поваги те, що ви залишаєтеся тут, в Україні, залишаєтеся українцями та вкотре підтверджуєте, що ми — сильна та потужна нація. Переконалий — з такою

молоддю ми обов'язково переможемо!» — запевнив присутніх Голова Верховної Ради України.

До вітань лауреатів долучилася народна депутатка України, заступниця Голови Півкваліфікаційної ради Київської МАН Анна Пуртова. Вона висловила захоплення досяг-

неннями молодих дослідників та привітала із здобуттям почесної відзнаки, яка стала важливим підсумком їхньої наукової роботи.

«Нам пощастило, що в Україні є ви. Впевнена, яку б галузь ви не обрали, вона збагатиться чудовими фахівцями. Але також

ДОВІДКОВО

Стипендію Президента України для переможців Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових навчальних предметів і Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України призначають сімнадцятий рік поспіль. З 2006-го по 2022 рік лауреатами Стипендії стали 4140 представників інтелектуально обдарованої молоді нашої держави.

Метою призначення Стипендії є фінансова підтримка юних науковців для успішного навчання та проведення наукових досліджень. Стипендіати, незалежно від того, чи є вони школярами або студентами, протягом року щомісяця отримують грошову винагороду за свої інтелектуальні досягнення.

педагогічним керівникам стипендіатів.

Прес-служба Апарату Верховної Ради України.
Фото: rada.gov.ua

Ми отримуємо постійну та важливу військову допомогу для нашої Перемоги. Але нам потрібно більше

Питання «Як допомогти Україні перемогти?» завжди присутнє у західній коаліції, США, Європейського Союзу та наших міжнародних партнерів.

Про це Перший заступник Голови Верховної Ради Олександр Корнієнко говорив у прямому ефірі Al Jazeera Arabic TV.

«Ми отримуємо постійну та важливу військову допомогу для нашої Перемоги. Звичайно, нам потрібно більше, щоби деокупувати та повернути своє, дати відсіч ворогові.

Візит Президента США Джоозефа Байдена — сильний сигнал для всього світу, не лише для нас. Наша держава вільна. Ми вистіймо.

Україна розуміє, як досягти миру — чіткі кроки задля Перемоги. І вони вже прописані у формулі миру, презентованій Володимиром Зеленським», — зазначив Перший заступник Голови Верховної Ради України.

Світ цікавить правда, додав Олександр Корнієнко.

Ухвалено законопроект про компенсацію за зруйноване житло

ПАРЛАМЕНТСЬКА ХРОНІКА

Пленарне засідання 23 лютого
Верховна Рада у другому читанні та в цілому схвалила законопроект «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації» (№ 7198). «За» — 275 народних депутатів.

Основні новачки законопроекту озвучив народний депутат від фракції «Голос» Ярослав Железняк:

- компенсації надаватимуть виключно за майно (пошкоджене/зруйноване) з 24 лютого 2022 року;
- закон діятиме протягом трьох років після припинення або скасування воєнного стану на території, де такий об'єкт знаходиться (знаходився);
- закон не поширюватиметься на об'єкти, що на дату введення воєнного стану були на тимчасово окупованій території;
- компенсацію пропонують надавати виключно за пошкоджену або знищену житлову нерухомість: квартири, інші житлові приміщення (наприклад, кімнати

у гуртожитках), будинки садибного типу, садові та дачні будинки, об'єкти будівництва, у яких зведені опорні та зовнішні конструкції.

Право на компенсацію отримають фізичні особи — громадяни України, які є власниками. Не зможуть отримати компенсації особи із санкційних списків, із судимістю за вчинення злочинів проти основ національної безпеки та їхні спадкоємці.

Водночас за пошкоджене майно отримати грошову компенсацію буде неможливо — для таких випадків пропонують виключно відновлення через будівельні роботи та/або надання будівельних матеріалів для них.

Відповідно до проекту, власники знищених квартир та інших житлових приміщень одержать житловий сертифікат — документ, що підтверджує гарантії держави профінансувати придбання квартири або іншого житлового приміщення (у тому числі такого, що буде споруджене в майбутньому) в обсязі визначеної грошової суми.

Верховна Рада також затвердила рішення Ради національної безпеки і оборони України від 22 лютого 2023

року «Про застосування секторальних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до фінансових установ російської федерації» (№ 9045). Відповідну постанову напередодні вніс до парламенту Президент Володимир Зеленський.

Вказаним рішенням РНБО підтримала внесені Національним банком України пропозиції щодо застосування певних секторальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до фінансових установ російської федерації строком на 50 років. «За» відповідне рішення проголосували 325 народних депутатів.

У другому читанні та в цілому парламент прийняв законопроект «Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підсумкової атестації та вступної компанії 2023 року» (№ 8228-1).

Як повідомив міністр освіти Сергій Шкарлет у Telegram, згідно з документом, учнів 11-х класів звільнили від державної підсумкової атестації, а Національний мультипредметний тест проведуть у вдосконаленому форматі — два предмети будуть обов'язковими, а один — на вибір. Обов'яз-

кові українська мова та математика, а третім можна вибрати історію України, іноземну мову, біологію, фізику чи хімію. Тестування проходитиме в один день.

Верховна Рада припинила повноваження народного депутата Олександра Трухіна («СН»).

Продовження читайте в наступному номері «Голосу України».

Олена ГОРБУНОВА.

Як повідомила прес-служба Апарату Верховної Ради, рішення Верховної Ради України про позбавлення народного депутата України Лероса Г. Б. права брати участь в одному пленарному засіданні Верховної Ради України прийняте на пленарному засіданні 23 лютого 2023 року («за» — 261 народний депутат України). Відповідне рішення прийняте згідно з висновком Комітету з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України про питання дотримання народним депутатом України Леросом Г. Б. дисципліни та норм депутатської етики (про висловлювання на пленарному засіданні Верховної Ради України 7 лютого 2023 року).

Демонструючи єдність, зробили те, у що мало хто вірив

російське вторгнення в Україну стало викликом для кожного українця. Але насамперед для влади держави. І найголовніше для Верховної Ради було не тільки залишитись легальною інституцією, а й показати свою інституційність.

Упродовж року народні депутати, демонструючи єдність, швидко ухвалили сотні законопроектів для збереження і розвитку країни — у що рік тому мало хто вірив. Парламент підтримав ЗСУ, людей і бізнес, які найбільше постраждали від війни, денонсував угоди з РФ і Білоруссю, успішно виконав «домашнє завдання» з євроінтеграції, ухвалив державні закони, ухвалив державні закони, ухвалив державні закони... Чіткі кроки заради Перемоги народні депутати роблять і на всіх міжнародних майданчиках, де їй досі переконують: агресивну неодолиму треба ізолювати і створити для неї спеціальний міжнародний трибунал.

Починаючи з 24 лютого 2022 року:

✓ парламент для здійснення пленарної діяльності збирався у залі засідань Верховної Ради України 47 разів;

✓ парламент розглянув понад 800 питань порядку денного; прийнято майже 400 законів у цілому;

✓ народні депутати ухвалили майже 100 законодавчих актів, безпосередньо спрямованих на протидію збройній агресії російської федерації;

✓ комітетами Верховної Ради України для здійснення законопроектної діяльності проведено майже 760 засідань, на яких розглянуто понад 4000 питань.

Цей випуск нашої газети датований днем широкомасштабного вторгнення РФ в Україну. Той номер парламентського видання зафіксував історичні рішення Верховної Ради — прийняття Закону «Про введення воєнного стану в Україні», звернення Президента, реакцію міжнародної спільноти на російську агресію та словами Головнокомандувача ЗСУ окреслив стратегію дій у цій великій війні: разом до Перемоги!

Голос України

Офіційно
Звернення
Президента
України
▶ СТОР. 2

Право
Закон України
Про затвердження Указу
Президента України
«Про введення воєнного
стану в Україні»
▶ СТОР. 3

Гуманітарна місія
Вимушених
переселенців
евакуували
▶ СТОР. 7

№ 37 (7787)

ЧЕТВЕР, 24 ЛЮТОГО 2022 РОКУ

WWW.GOLOS.COM.UA

У НОМЕР:

Разом до Перемоги!

Відійдіть від прірви, поки не пізно

Інформація про позачасну війну Росії проти України збіглася у часі із завершеном засіданні Ради Безпеси ООН, що відбулася в Нью-Йорку. Більшість учасників ще не усвідомлювали масштабів агресії проти України. Тому у більшості висловлювань зазвичай згадували Володимира Путіна в якості винуватця від українських кордонів. Так, Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш закликав президента Росії зупинити свої війська від нападу на Україну, передав УкрІнформ. «Я ніколи не вірив у чутки, був переконаний, що нічого серйозного не станеться. І я помилюся», — визнав Генсек ООН. — Я мав би не помилюся знову сьогодні. Якщо справді почнеться операція, то моєю свідати тільки одне від широкого серця: президенте Путіне, зупини свої війська від нападу на Україну!»

Росія проти України — порушення базових принципів людського існування

«Увесь світ молиться за Україну, що страждає від неспровокованої і необгрунтованої атаки російських збройних сил. Президент Путін обрав війну, що завдасть катастрофічних людських втрат і страждань. Лише Росія несе відповідальність за смерть і розруху, яку завдає ця атака. США і партнери відреагують спільно і рішуче. Саме привагте Росію до відповідальності», — виступив в ім'я Президента США Джо Байден.

У Сумській області ЗСУ знешкодили 15 ворожих танків: використували «Javelin».

Біля Глухова Сумської області українські військові знешкодили колону техніки РФ, серед неї — 15 ворожих танків Т-72, застосували переносні ракетні комплекси «Javelin».

У Чернігівській області противник був зупинений. Важкі бої ведуться на Харківському напрямку та в районі проведення операції Об'єднаних сил. На об'їзній дорозі міста Харків спалено чотири танки окупантів.

Сили наших військ повернено під повний контроль міста МАРІУПОЛЬ та ЩАСТЯ. Знищено не менше як шість літаків, два вертольоти та десятки одиниць броньованої техніки ворога. В районі Щастя знищено майже 50 російських окупантів. Складна ситуація на Херсонському напрямку, проте сили оборони України дають відсіч агресору. «Сили оборони України стримують наступ російського агресора», — повідомив Головнокомандувач ЗСУ генерал-лейтенант Валерій Залужний (на знімку).

Фото Сухопутних військ ЗСУ.

Парламент заклав законодавчий базис протидії агресору

24 лютого став днем відродження нації, коли всіх нас об'єднала ненависть до агресора й палка жага захистити не тільки рідну землю, а й взагалі майбутнє.

Усвідомлюємо роль в організації відсічі агресору Президента України, який зустрів небезпеку разом з народом. Не кожному державному лідеру випадає реалізувати свої наміри в таких суворих випробуваннях.

Повною мірою це стосується й українського парламенту. Не стану наводити різні факти, говорити про процес самоочищення від «п'ятої колонії», але в загальному плані Верховна Рада України заклала законодавчий базис нашої перемоги.

Надзвичайно свідомим та активним парламент був і залишається в діяльності, спрямованій на забезпечення міжнародної солідарності з Україною. Таких заяв і звернень ухвалено 37. Про що свідчить ця цифра? Відповідь, на мій погляд, криється в реакції цивілізованого світу на ці документи, коли європейська спільнота, десятки окремих країн «лавиноподібно» визнають російський режим терорис-

тичним, готують підґрунтя для міжнародного антипутінського трибуналу. Вважаю, це і є найкращим свідченням ефективності роботи законодавчого органу воюючої країни. Збройна агресія росії не тільки не відволікла нас від стратегічного вектора розвитку держави, а ще більше консолідувала зусилля на цьому напрямку. Як зазначив голова Верховної Ради Руслан Стефанчук, за цей рік народні обранці ухвалили всі необхідні законопроекти для виконання рекомендацій Єврокомісії, що створює умови для старту переговорів про вступ до Європейського Союзу.

У найближчій перспективі, на мій погляд, варто вдосконалити філософію і техно-

логію законотворчої діяльності. Наприклад, дуже важливою є подальша синхронізація парламентських орієнтирів з діяльністю Президента. Зокрема, його зовнішньополітична активність могла бути втілена у відповідному плані законопроектної роботи нашої фракції.

Принагідно хочу сказати й про діяльність створеної парламентом Національної комісії з радіаційного захисту населення, яку очолюю. Війна змінила орієнтири і в цій роботі. Пам'ятаємо вкрай небезпечні ситуації, що виникали на Чорнобильській, а згодом і на Запорізькій АЕС. Згадаймо також обстріли виробничого об'єднання «Радон», взагалі ту ядерну небезпеку, яка насунулася не лише на Україну, а й, без перебільшення, на всю Європу. Комісія моніторила цю ситуацію в постійному режимі, готуючи відповідні висновки і рекомендації, що направилися керівництву держави. Неодноразово зверталася ми й до міжнародної спільноти, насамперед МАГАТЕ, із закликом включитися в процес прибор-

ЦИФРА:

За рік повномасштабної війни з РФ Верховна Рада ухвалила приблизно 400 законів і стільки само постанов, які охоплювали майже всі сфери життєдіяльності нашої країни. З них 44 закони, які стосуються сфери оборони і безпеки, 97 — економічного буття воєнного часу, 83 регулюють галузевий розвиток з урахуванням воєнного стану.

кання ядерного терориста.

Поїздки на фронт з військовими вантажами, співпраця з місцевою владою, організація гуманітарної допомоги, сприяння розв'язанню нагальних проблем наших громадян тощо — цим займалися народні депутати поза парламентською діяльністю.

Так, у перші дні російського вторгнення ми разом з колегами з юридичного факультету Ужгородського національного університету створили центр правової допомоги біженцям. Просто в чергах молоді викладачі та студенти старших курсів надавали практичні консультації нашим громадянам, які, іноді в безпорадному, розгубленому стані, намагалися перетнути державний кордон, рятуючись від

війни. Нині ситуація стабілізувалася, але центр уже в інших формах продовжує роботу.

Згодом, коли перша спонтанна реакція на повномасштабну агресію росії переросла у більш спокійну оцінку ситуації, з'явилися нові напрями, на яких важливо було докласти свої зусилля. Так, у мене виникла ідея консолідувати наш громадський потенціал і спрямувати його на реалізацію правових форм засудження ворога. З цього народився Український інститут дослідження російської агресії, який нині розвиває свою діяльність у співпраці з Національною академією наук України.

Олександр КОПИЛЕНКО, заступник голови Комітету Верховної Ради з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва.

ДУМКИ ВГОЛОС

Історія обрала наш час для боротьби за свободу, життя та вільну Вітчизну

Повномасштабне російське вторгнення 24 лютого змінило життя мільйонів українців, настали найважчі часи в історії незалежної України. Без оголошення війни — наступ російської армії на Україну з неба, по землі та з моря, ракетні удари по всій території нашої держави.

Ми пережили перші хвилини шоку. Але вже в перші години повномасштабного російського вторгнення всі українці об'єдналися в боротьбі за Україну, в боротьбі за волю і життя.

Сотні тисяч чоловіків по всій країні пішли до військкоматів та новостворених бригад територіальної оборони, щоб захистити своїх рідних і свої домівки. Сотні тисяч українців об'єдналися в допомозі армії. Тисячі людей прихистили у своїх квартирах співвітчизників, які тікали з-під обстрілів. Мільйони українців за кордоном виходили на мітинги, закликаючи світ допомогти Україні.

Увесь український народ на чолі з Президентом демонструє свою сміливість і стійкість усьому світу.

Наші захисники вибили російську армію, яка наступала на Київ. Столиця Русі-України вистояла.

Увесь світ побачив звірства, які чинять росіяни: розстріляні списки, закатовані люди, покалічені діти, розбиті будинки, лікарні, школи, дитсадки і спортивні арени, мародерство, терор і геноцид українського народу. росія показала світу своє справжнє обличчя.

Рік болю, горя і втрат.

Україна продовжує боротьбу. Ворог намагався залишити нас без пального, але ми впералися. Ворог намагається залишити нас без світла, води і тепла, але і ці випробування ми проходимо гідно. Ворог проводить інформаційні атаки на свідомість українців, але ми не вимикаємо критичне мислення.

Через рік страшної війни — ми не самі. Україну підтримує весь цивілізований світ — і зброєю, і гуманітарною допомогою, і надаючи прихисток нашим жінкам та дітям. Світ побачив, що тільки допомагаючи Україні захиститися, можна спинити зло. Усі зрозуміли, що російський терор сам по собі не може припинитись і повзтиме, як ракова пухлина, по всій Європі, бо російське суспільство одержиме імперською величчю.

Історія обрала саме наш час для боротьби за свободу, життя та вільну Україну. Наші воїни, лікарі, рятувальники, волонтери, енергетики, вчителі, підприємці, залізничники, митці, аграрії, всі, хто працює для перемоги, пишуть сторінку новітньої історії України. Кожен з них — в історії боротьби за Україну.

Дорогою ціною ми йдемо до перемоги. Кожен метр визволеної від окупантів української землі полить потом і кров'ю наших воїнів.

Вічна пам'ять, вічна шана Героям.

Ми вистоїмо, тому що наша доля — бути вільними. росія приречена на програти.

Найголовніше — ми, українці, повинні бути в єдності. Війна рано чи пізно закінчиться. Мир настане і тільки в єдності ми збережемо незалежність України.

Ірина БОРЗОВА, народний депутат України.

У той чорний лютий четвер війна з росії прийшла в кожен дім, полум'ям «братерської любові» охопила всю Україну, ракетними ударами дістала й російськомовний схід, й україномовний захід. «Друга армія світу», ще не протверезівши після свого свята — 23 лютого, вдерлася на нашу землю, аби взяти Київ «за три дні» і знищити українців як націю

Ранок широкомасштабного вторгнення рф співвітчизники в різних куточках країни запам'ятали майже однаково. Бо алгоритм реагування на таку прогнозовану, але таку неочікувану велику війну скрізь був схожим: від емоційного особистісного сприйняття до дій місцевої влади.

О п'ятій ранку — вибухи на аеродромах і військових об'єктах. Замість «Доброго ранку» — «Війна почалася!». Миттєво відреагували соцмережі. Через години дві підключилися телеканали. Почали лунати офіційні заяви. Мобілки розривалися від дзвінків родичів, друзів, просто знайомих з-за кордону: «Чи живі? Чим допомогти?».

Того самого дня в країні запроваджено воєнний стан. Ввели комендантську годину. На вулицях загули перші сирени тривоги. Черги в магазинах, на автозаправках, до банкоматів. І водночас — до військкоматів і осередків тероборони. Шалені затори на дорогах у різних напрямках. Перші блокпости. Безплатний проїзд у метро та громадському транспорті. Вивчення мапи розташування укриттів та бомбосховищ. І постійний моніторинг Інтернету, перемикання телеканалів, аби зрозуміти, що відбувається, як діяти, куди звертатися...

Того четверга дав собі слово: щодня — по карикатурі

Історія створення цих двох малюнків, яку розповів відомий український карикатурист, а за сумісництвом заввідділу ілюстрацій нашої газети Олексій Кустовський, дуже показова. Перший він почав 23 лютого на роботі в редакції, але не закінчив. Наступного дня не зміг дістатися до «Голосу» з передмістя Києва, де мешкає. І вдома, після перших ранкових бомбардувань росіян, взявся заново втілювати свій незавершений напередодні задум. Але початок великої війни вніс свої корективи в малюнок, який, з огляду на рік повномасштабної війни, виявився пророчим.

«З голови путіна вилазить чудовисько війни, яке його ж пронизує списом. В одну руку я вклав йому кулемет, що стріляє солдатиками, у другу — символ своєї влади з «двохсотими» росіянами, — пояснює Олексій. — Саме тоді, 24 лютого, я дав собі слово — щодня малювати карикатуру...» І він своє слово тримає.

Замість хліба-солі «асвабадители» отримали шок

Рашисти сповна використали Сумщину для широкомасштабного вторгнення в Україну, бо тут пролягає найдовший (564 км) відрізок кордону на суходолі між двома державами.

Уже близько 7-ї ранку 24 лютого російська бронетехніка з'явилася в Юнаківці, де неподалік Сум розташовано прикордонно-митний пост на шляху до Курська, а через три-чотири години окупантів помітили біля Бездрика (село на трасі Суми — Харків). Згодом відбувся бій на Білопільському шляху, яким з обласного центру їдуть у бік Конотопа. А ближче до вечора в центрі Сум біля Кадетського корпусу загарбників зустріла невелика група військовослужбовців і добровольців...

Того вечора до міської та обласної лікарень доправили дванадцятьох поранених. Трьох тяжких врятувати не вдалося — це були перші «офіційні» втрати в лавах українських захисників. Та й росіяни на Сумщині вже в перший день вторгнення зазнали втрат.

Окупанти так і не наважились увійти до міста, але заблокували всі в'їзди та виїзди з нього. Першу ніч свого нашестя вони провели в навколишніх лісосмугах і най-

ближчих селах, де облаштували табори, — у Токарях, Косівщині, Нижній Сироватці. Місцевий мешканець розповів: «24 і 25 лютого рахував ворожу техніку, що проїжджала повз хату. Нарахував... майже 1300 одиниць!».

Пізніше в мережі з'явилось перехоплення телефонної розмови російського вояка зі своєю дружиною. Той жалівся, що їхня частина має здійснити марш через Суми, «але там ще нікому не вдалося пройти»... Загарбники їхали на війну, як на свято, бо командири запевнили: «на Україні» місцеві зустрічатимуть їх як дорогих гостей. І український спротив став для «другої армії світу» шоком.

— У перші дні війни в обласному центрі захисникам було видано приблизно п'ять тисяч одиниць стрілецької зброї, — розповідає міський голова Сум Олександр Лисенко. — Але місто не було сповна готовим до оборони. І якщо, наприклад, у Чернігові перебувала танкова дивізія, у нас таких військових підрозділів не було. Основний тягар спротиву взяли на себе добровольці та ті, хто напередодні вступив до тероборони.

Будівельник Андрій Таран не служив у армії. Уранці 24 лютого із приміського села пішки дістався

до Сум із наміром воювати з окупантами. Запропонували посаду кухаря. Іншої військової роботи для таких — абсолютно цивільних, у командирів не було. Принаймні, так йому сказали. Але вже через кілька днів група з восьми чоловіків, яку організував Андрій, розгромила ворожий блокпост у Низах. У цьому селі колись любив відпочивати російський композитор Петро Чайковський, а через 150 років тут вдерлися інші росіяни, далекі від музики й культури.

— Рашисти відчули біля Сум перший великий жах, — вважає Андрій Таран. — Звідкись з'явилися невеличкі групи озброєних українців і нищили їхні колони.

За кілька місяців на рахунок групи Тарана було вже сім відмінусованих танків ворога.

Уже в перші дні широкомасштабного нападу стало зрозуміло, що запланований росіянами «бліц-криг» зазнає невдачі. Численні затримки ворожих колон «на марші» дали змогу підготуватися до їхньої зустрічі на важливих напрямках, зокрема Київському.

Володимир ЧЕРНОВ.

Сумська область.

Завдання виконали й вийшли з оточення

Уранці 24 лютого минулого року Олександр прокинувся за сигналом «Бойова тривога». Почув гуркіт танків та постріли. У голові промайнуло — це війна, а над головою пролетіло кілька ворожих ракет.

28-річний командир роти плавальних машин однієї із частин Сил підтримки разом зі своїми підлеглими той день зустріли на Херсонщині. Згодом звідси майже тиждень вони виходили з російського оточення до своїх.

На той час уже тривав п'ятий рік офіцерської служби Олександра. Навчаючись у Хмельницькому національному університеті, він вступив на кафедру військової підготовки та опанував фах військового інженера. Улітку 2017-го в молодого спеціаліста був вибір: в одній руді він тримав повістку з військкомату про призов на військову службу офіцерів запасу, а в другій — запрошення на роботу до одного з престижних підприємств Литви. Ухилившись молодший лейтенант запасу не став — пішов служити. Гадав, що лише на півтора року, але вже шостий рік поспіль командує підрозділом... За цей час отримав необхідні знання, досвід і звання капітана. Від його дій залежало не лише успішне виконання дорученої справи, а й життя людей — 18- та 19-річних хлопців, які волею долі в перший день від початку широкомасштабного російського вторгнення опинилися в смертельній небезпеці та фактично в тилу ворога.

— Війну я зустрів на Херсонщині, поблизу селища Лазурного, куди мене на чолі взводу військовослужбовців-строковиків відрядили ще влітку 2021-го з метою мінування морського узбережжя на випадок висадки російського десанту. Тривав дев'ятий місяць нашої ротациї. У березні готувалися до повернення в пункт постійної дислокації на Одещину. Але всі плани зіпсувала розв'язана росією повномасштабна війна, — розповідає Олександр. Каже: 24 лютого ворог просувався територією Херсонщини досить швидко. Передусім загарбники намагалися захопити мости, щоб відрізати нашим військам шляхи відходу через Дніпро. Часу на роздуми не було, як і зв'язку

зі старшим командуванням. Понтонери виконали своє завдання — замінували значну ділянку місцевості.

— Паралельно я тримав зв'язок із представниками місцевої влади та з командуванням інших військових частин, розташованих неподалік від нас. Вони повідомляли, що в районі Голої Пристані та Каховки тривають бої. «Локаторники» розповіли, що їхню частину розбомбили. Навіть біля нас, на відстані майже кілометр, рухалася колона ворожої техніки, — згадує комроті плавальних машин.

Того фатального дня на озброєнні в нього були вантажний автомобіль ЗІЛ-131, два плавальні транспортні ПТС-2, а в підпорядкуванні — взвод строковиків з одним автоматом та боєкомплект у 120 патронів. За задумом, спочатку понтонери мали виходити з оточення на техніці через Каланчак. Але селище вже перебу-

вало під контролем ворога. Олександр усвідомлював: виходити на техніці означає стати мішенню для рашистів. Та й заправки б не вистачило.

— Вступати в бій з колонами танків без озброєння ми не могли. Я вирішив виводити техніку з ладу, щоб вона не дісталася ворогу, перевдягатися в цивільний одяг та виходити з оточення. Це був єдиний варіант залишитися живими та не потрапити в полон рашистів, — пояснює співрозмовник.

Це був важкий і тривалий шлях до своїх. Офіцер розподілив підлеглих на чотири групи. По мобільному навігаційному додатку переважно вночі вони різними напрямками рухалися в бік Кінбурнської коси. Харчувалися тим, чим пригощали місцеві сільські мешканці. На запрошення господарів зупинялися в них перепочити. Дбайливих, небайдужих людей зустріли чимало... На третю добу, вже у відносній безпеці, Олександр зібрав усіх підлеглих. Далі просувався разом аж допоки вночі 2 березня військові моряки не переправили їх на малому десантному кораблі з Кінбурнської коси до Очакова, а далі дісталися ППД своєї частини на Одещину. Незабаром ротного, який вивів своїх хлопців з оточення, нагородили медаллю «За військову службу Україні».

Нині Олександр на чолі свого підрозділу несе службу на південних рубежах оборони України, виконуючи відповідальні завдання командування щодо транспортування та здійснення переправи через водні перешкоди десанту, артилерійського озброєння, броньованої колісної та гусеничної техніки, а також виконання евакуаційно-рятувальних робіт. Уже майже п'ять місяців — у районі ведення бойових дій. Коли ЗСУ йшли в контрнаступ, військові інженери забезпечували переправу через річку Інгульць. Нині Олександр та його бойові товариші — у стані очікування та передусім зосередженні на проведенні навчань і підготовці техніки. Адже попереду ще багато завдань, головна мета яких — Перемога над російськими агресорами та вигнання окупантів з нашої рідної землі.

В'ячеслав ДЮРДІЄВ.

На знімку: командир роти плавальних машин Олександр.

Фото Дмитра ЗАВТОНОВА.

ЯК ЦЕ БУЛО

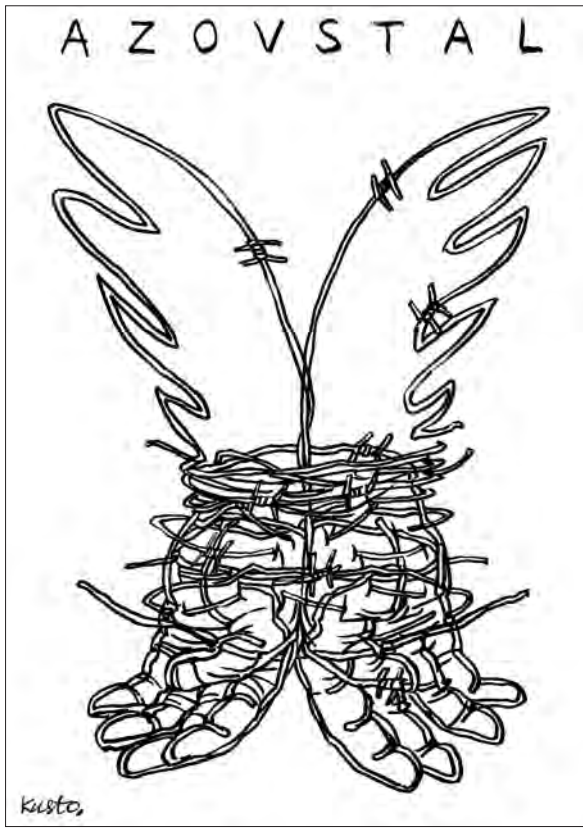
Повномасштабне вторгнення РФ розпочалося близько четвертої ранку

У Краматорську той ранок зринувся від потужних вибухів у районі місцевого летовища. А це лише за кілька житлових кварталів від нашої п'ятиповерхівки.

Про зазіхання агресора не тільки на ОРДЛО, а й уже на всю територію Донецької та Луганської областей в їх адміністративних межах повідомлялося ще до початку рашистського вторгнення. Свідченням тих намірів були дедалі частіші збройні провокації, які влаштовували загарбники. Уже кілька днів через потужні артобстріли палала Луганська ТЕС у Шасті. Гинули й доставали поранення від ударів РСЗВ цивільні мешканці прифронтової Мар'їнки...

23 лютого на площі Миру в межах Всеукраїнського «Марафону Єднання» відбулась акція «Краматорськ — це Україна». А наступного дня була війна, і російські крилаті ракети падали на вільну Донеччину. Повномасштабне вторгнення РФ почалося близько 3:40, коли на українську Луганщину зайшла перша колона російських танків.

О сьомій ранку мені, власкору «Голосу України» на сході, зателефонував головний редактор нашої газети Анатолій Федорович Горлов. Розпитав про ситуацію у Краматорську й загалом у регіоні. Сказав, що спілку-

вався щойно із власкорами в Чернігові та Сумах, де вже також відчувалися «гарячі обійми» агресивного сусіда. «Дякую. Тримайтеся», — зазначив на завершення розмови Горлов.

Гуманітарні штаби рекомендували виїжджати з міста. На залізниці одразу оголосили про формування евакопотягів у напрямку Дніпра, Харкова, Києва та західних областей — вони вирушали шогодни. Посадка відбувалася за попереднім записом, і,

судячи з величезних списків, виїхати за межі області навіть електричкою в найближчі дві-три доби було не сусіда. «Дякую. Тримайтеся», — зазначив на завершення розмови Горлов.

Близько дев'ятої вечора були на вокзалі. Пощастило: залізниця «викинула» кілька десятків вільних місць на найближчий потяг до Києва. Зранку 25-го ми вже у столиці. Утім, одразу стало ясно: війна тепер не тільки на сході, а й повсюди в нашій кра-

1 березня. Повністю оточено Маріуполь, який залишилися боронити морська піхота, 12-та бригада Національної гвардії та окремий загін спеціального призначення «Азов».

9 березня. Авіаудар по пологовому відділенню лікарні в Маріуполі.

11 березня. У місті Кремінна на Луганщині російські військові розстріляли з танка будинок для людей похилого віку, вбивши 56 осіб.

16 березня. Окупанти скинули авіабомбу на Маріупольський драмтеатр, де переховувались сотні цивільних осіб, значна частина яких загинули. Розбомблено 80–90 відсотків міста.

8 квітня. Ракетний удар по привокзальній площі в Краматорську. 59 людей загинули

20 травня. З території заводу «Азовсталь» вийшли 1700 бійців «Азову», які, всупереч попереднім обіцянкам РФ, були взяті російськими окупантами в полон.

29 липня. Росіяни обстріляли колонію в Оленівці, де утримували полонених захисників Маріуполя. Щонайменше 50 загинили людей.

21 вересня. Повернення захисників «Азовсталь» в Україну в рамках обміну полоненими з РФ.

ні. І Київ — не виняток, а навіть один із осередків бойових дій, з якого люди також евакуюються. На перонах, у приміщенні вокзалу, біля кас — не те що проштовхнутись, а яблуку ніде впасти! Щоразу лунає сирена повітряної тривоги, змушуючи людей, котрі ще пару днів тому жили своїм мирним життям, масово бігти до сховищ. Наше намагання проїхати до Вінниці в той час стало нездійсненним. А повернутися на Донеччину взагалі було нереально: віль-

них місць на будь-який потяг, як і самих поїздів, уже просто немає! Отож тоді нас прихистили у київській редакції «Голосу». А після того, як рашисти окупували Маріуполь, Волноваху та кілька міст півночі області й на Донеччині оголосили обов'язкову евакуацію, повертатися до рідного краю стало просто нікуди...

Владислав ЛЕОШКО.
Донецька область.

Мал. Олексія КУСТОВСЬКОГО.

Південний форпост вистояв

Щонайменше п'ять разів від початку широкомасштабного вторгнення російські війська намагалися штурмувати форпост Півдня країни — Миколаїв. Висадки десанту, спроби прориву з різних боків та навіть часткова блокада не допомогли окупантам здолати оборону міста.

24 лютого ворожа авіація завдала ударів по військовій інфраструктурі. Перший струс прийняв Кульбакинський військовий аеродром. Уже наступного дня почали фіксу-

вати російські диверсійно-розвідувальні групи. Їх відстежували та знешкоджували бійці ТРО, правоохоронці, цивільні миколаївці. А війська агресора обстріляли Корабельний та Інгульський райони міста і знову Кульбакинський аеродром.

26 лютого Миколаїв почав готуватися до кругової оборони. За повідомленням начальника Миколаївської ОВА Віталія Кіма, з боку Каховки Херсонської області прорвалися російські війська. Ішлося про 12

танків та десь до колони техніки підкріплення.

27 лютого путінська армія завдала ракетних ударів по Миколаївському міжнародному аеропорту. Миколаївський міський голова Олександр Сенкевич повідомив: з Криму через Херсонську область у напрямку Миколаєва рухається колона російської техніки. Було прийняте рішення розвести мости у місті.

У ніч проти 28 лютого Сили оборони України знищили той «ескорт» загарбників,

ПРЯМА МОВА

«Момент, коли російські війська могли взяти Миколаїв, вони пропустили. Це на початку березня. Це був єдиний шанс, коли місто було не зовсім готове. Коли люди були морально пригнічені. Тоді у них був шанс це зробити. Ми цей шанс зламали. Ми взяли ініціативу в бою».

Генерал-майор ЗСУ Дмитро Марченко, керівник оборони Миколаєва у лютому-березні 2022 року.

що мав прямувати на Миколаїв. Весь цей час місцеві мешканці готувалися до зустрічі «асвабодітелів»: до перехрестя стягували автомобільні шини, наповнювали пляшки коктейлями Молотова, зварювали протитанкові іжаки, допомагали військовим будувати фортифікаційні споруди тощо.

2 березня відбулася перша серйозна спроба російських військ взяти штурмом Миколаїв. Атаку було відбито.

4 березня окупантам вдалося прорватися на територію аеродрому в мікрорайоні Кульбакине. Водночас в місто з боку Баловного намагалася зайти ще одна колона рашистів. Проте ця спроба для них виявилася невдалою.

У ті дні на постійному зв'язку з миколаївцями та й з усіма українцями був начальник Миколаївської ОВА,

нині герой мемів та улюбленець всіх жінок країни Віталій Кім. Людей, які ховалися від прильотів у холодні підвалах, підбадьорувало та зігрівало його фірмове привітання: «Доброго дня! Ми з України! Ми перемаємо! Ми вже перемаємо!».

24 березня 2022 року за спротив окупаційним військам Президент України присвоїв Миколаєву звання міста-героя. Попереду на миколаївців чекали випробування — масовані артилерійські обстріли, відсутність водопостачання, знищення інфраструктури. Попри всі спроби російських окупантів, наш південний форпост залишається нескореним.

Олена ІВАШКО.
Миколаївська область.
Фото Світлани ВОВК.

«Брати» поперли збройно, не озираючись на монумент дружби народів

У перший день широкомасштабного вторгнення росіяни з безпілотника скинули вибухівку на український прикордонний пост біля села Дніпровське, обстріляли прикордонні пункти в Нових Яриловичах (кордон з білоруссю), Сеньківці (стик трьох кордонів — України, РФ і РБ) та в Грем'ячі Новгород-Сіверського району. Під ворожий вогонь потрапило село Карповичі Семенівської громади.

А близько сьомої ранку через Сеньківку рушили колони російських танків та БТРів. Росіяни поперли збройно на Україну, зовсім не озираючись на монумент дружби народів у центрі того села. Щоправда, тим само шляхом потім і втікали, покрив'язувавши до броні вкрадені пральні машини...

24 лютого я стояв на трасі, якою в бік Чернігова їхали наші танки та БТРи з Гончарівського, де базувалася Перша Сіверська танкова бригада. Намагався повітати кожного бійця на броні, бо розумів: хлопці їдуть на війну. І думав: жодне покоління українців не прожило своє життя без війни. Цю війну називаю Широкою, бо російсько-українська почалася ще у 2014 році. А ця широтою фронту, масштабом залученості з обох ліній фронту мас людей і техніки цілком може зватися Широкою.

...Удари росіян по Чернігову. Першої вночі в самому місті — бій з диверсійно-розвідувальною групою. Трупи росіян валялися в мікрорайоні Масани біля спального недобуду. Оперативне командування «Північ» повідомило: «Поблизу Седнева ЗСУ нанесли вогневе ураження по району зосередження артилерійських підрозділів російських окупаційних військ. У результаті роботи військова техніка та озброєння пошкоджені, виведені з ладу. Особовий склад вбитий, поранений та повністю деморалізований. Поблизу Макошиного нанесення ракетного удару по району зосередження противника, де знаходилися близько 500 одиниць техніки та озброєння росіян».

У згаданому Макошиному в перші дні вторгнення росіяни повалили електричні стовпи, зруйнували декому ворота, позбавили селище газопостачання. Чернігівці першу ніч провели в підвалах, під ударами. «Прильоти» в районі супермаркету «Епіцентр». Обласна лікарня без світла і газу. Удар з російського літака по військовому містечку Гончарівському. Добре, що звідти вчасно вивезли всіх дітей.

Проте в селах місцеві чинили тихий спротив окупантам — знімали з техніки шини, відкручували залізки тощо. Спрацювала генна пам'ять сіверян — селяни робили на лісових дорогах засіки: валили на дорогах дерева, блокуючи проїзд рашистам. А на асфальтованих шляхах по окупантах вже працювала наша артилерія.

Василь ЧЕПУРНИЙ.
Чернігівська область.

«Звертаємося до всіх громадян Київської області та Києва!»

У перші дні широкомасштабного вторгнення путінських військ в Україну, можливо, найціннішою за продуктивністю бензин на заправках була інформація. Люди ловили її по всіх доступних джерелах. Офіційні органи влади активно інформували в соцмережах. Створювалися чат-боти для «зворотного зв'язку» з населенням.

Ось кілька повідомлень того періоду: Голова Державної прикордонної служби України генерал-майор Сергій Дейнека звернувся до голови Державного прикордонного комітету білорусі генерал-лейтенанта Лаппо А.П., повідомляє офіційний сайт ДПСУ.

«3 президентом!
3 перших днів кривавого російського вторгнення в Україну білорусь активно підтримує країну-агресора. Колони техніки атакували не лише з боку росії, а й країни, яка стала бортпроводницею росії. Плюс використання бойових літаків, артилерії, балістичних ракет та інших засобів — з території білорусі», — цитує слова очільника ДПСУ сайт.

За словами Сергія Дейнеки, він висловив «колезі» все, що думає про дії білорусі. І особисто про голову прикордонного відомства «братньої сусідки»: «Ти не гідний називати себе прикордонником!»

***
«Демонтуємо дорожні знаки на всіх дорогах країни. Пріоритет №1 — вказівні знаки, назви населених пунктів. Зібрані знаки передаємо місцевій владі та дорожникам.

У ворога жалюгідний зв'язок, вони не орієнтуються на місцевості. Давайте допоможемо їм потрапити прямісінько в пекло.

Укравтодор закликає усі шляхові організації, територіальні громади, органи місцевого самоврядування негайно розпочати демонтаж дорожніх знаків поблизу», — йдеться у повідомленні організації, розміщеному на її офіційній сторінці в Фейсбуці <https://www.facebook.com/Ukravtodor.Gov.Ua>

***
Практичні поради від українських захисників населенню

УВАГА ВСІМ!!!
Ми, НПУ, НГУ, ЗСУ, СБУ та інші правоохоронні структури, віддаємо за Вас і Україну свої життя, а ви зробіть так, як написано, щоб нам допомогти **ПОБОРОТИ ЦЮ НЕЧИСТЬ!!!!**

3 метою недопущення просування ворога по нашій території!!!

1. Якщо побачили колону танків, після них обов'язково поїде колона бензовозів. Зробіть все необхідне, щоб вони не

пройшли. Блокуйте дороги, валіть дерева, розтягуйте сітки з воріт, будь-який спосіб підійде. Немає палива — немає техніки.

2. Якщо бачите, що колона зайшла в лісосмугу — валіть дерева, блокуйте та кож, не дайте їм вийти.

3. Якщо знаєте, що в лісі зупинився ворог, і впевнені на 100%, що це ворог, не жаліть ліс, запаліть його... новий виросте на кістках окупанта!!!

4. В кого в наявності ЕКСКАВАТОРИ, обкопуйте населені пункти, щоб ворог не міг проїхати, не чекайте, що хтось зробить це за вас!

5. До уваги власників ЗБРОЇ З ОПТИЧНИМИ ПРИЦІЛАМИ, не обов'язково у відкриті йти на ворога, стріляйте з відстані по колесах, це зупинить транспорт, далі — по обстановці.

6. Знімайте вказівники на місцевості, всі ви орієнтуєтесь, ворог — ні. Якщо запитують, де знаходимося — проявіть фантазію, **ДЕЗІНФОРМУЙТЕ** ворога.

7. Всі чули про мітки, які роблять диверсанти на будівлях, поблизу важливих об'єктів тощо. Засипайте землю, заливайте смолою, знищуйте будь-яким чином.

8. Якщо є інформація, що ворог на підході, паліть солому, шини у великих кількостях, чорний дим дезінформує, у ворога буде думка, що населений пункт

вже обстріляний, це допоможе виграти трохи часу!!!

Будь яка допомога зараз важлива!!! Слава Україні, Героям Слава — вітаємося тільки так, нехай чують, куди приїхали по смерть!!!

Поширюйте цей пост, разом ми — сила!!!

<https://www.facebook.com/UkrainianLandForces>

***
УВАГА ТЕРМІНОВО НАДВАЖЛИВО
Українські військові розшукують колону ворожої техніки, що позначена літерою V. Наголосимо! Це особливо небезпечні терористи, які прибули в Україну зі спеціальним завданням.

Техніка рухається в бік Києва. Дуже важливо.

Звертаємося до всіх громадян Київської області та Києва! Всі хто бачив, зафіксував, знає місце знаходження цієї колони, терміново надати дані українським захисникам, або за можливості не дозволити їй подальше переміщення.

Це вкрай важливо!

Для цього функціонує спеціальний **ОФІЦІЙНИЙ** чат-бот в Telegram —

https://t.me/russian_war_bot

Збирала Ольга ВІТЕР.

Підвальні будні прифронтової лікарні

Удосвіта 24 лютого росіяни завдали удару по військовому аеродрому в Озерному, що поруч із Житомиром. Ракетного нальоту зазнали Скоморохи та Івниця. Російські літаки бомбили Попільню. На півночі регіону поліські села зайнялися пожежами від артилерійських обстрілів з території білорусі, а підрозділи прикордонників мужньо відбили перші атаки ворога. В окупації з першого ж дня повномасштабної війни опинилися п'ять населених пунктів Народицької громади.

Великі черги вишикувалися не лише перед банкоматами, аптеками та АЗС, а й під дверима військоматів та відділами заготівлі крові у Житомирі, Звягелі та Коростені. Територіальна оборона Овруча стала в ці дні прикладом для всієї країни, а військові вражали своїм героїзмом.

Підполковнику Едуарду Вагоровському одному з перших після широкомасштабного вторгнення росіяни присвоєно звання Героя України. 24 лютого віг за-

гинув в Озерному, виводячи українські військові літаки з-під ракетного удару ворога. Замикаючи групу, офіцер виконував демонстраційні дії і пожертвував собою, забезпечивши іншим можливість піднятися в повітря.

Ще один люточик з Озерного, Герой України Дмитро Коломієць, того лютого ранку вступив у повітряний бій над Хмельниччиною — відвернув на себе вогонь ворожої авіації, аби врятувати побратимів...

24 лютого КНП «Малинська міська лікарня» швидко перепрофілювалася на шпиталь для надання невідкладної допомоги пораненим бійцям. Адже за 20 кілометрів від Малина, на межі Київської та Житомирської областей, точилися запеклі бої з окупантами, стояли «гради» і лунали вибухи.

«Одразу до нас привезли п'ятого чоловік, із яких двоє були тяжкими і троє дістали легкі поранення, — згадує перший день війни директор лікарні Ан-

тон Гончарук. — Завідувач хірургічного відділення Анатолій Гаманюк взяв першого пораненого в операційну, другим займався я, а трьома легшими — військові хірурги».

За словами Анатолія Гаманюка, підходи до лікування вогнепальних і звичайних ран відрізняються. Тож довелося терміново згадувати ще інститутські знання і надавати допомогу. Каже: працював і жив п'ятдесят два дні, не виходячи з лікарні. «Всі хірурги, травматологи і навіть лікарі-інтерни жили тут, бо ми не знали, коли і що трапиться», — розповідає завідувач відділення.

У лікарні організували світломаскування, а у підвалі облаштували бомбосховище. Перші кілька тижнів війни, поки російські війська бомбили Малин, персонал медзакладу ночував у підвалі разом зі своїми пацієнтами. Але не припиняв робити навіть планові операції і приймати пологи.

Богдан ЛІСОВСЬКИЙ.
Житомирська область.

Готові приймати людей з інших областей

24 лютого в Генштабі ЗСУ повідомили: противник завдав повітряного удару по військових підрозділах у районі Кропивницького. Ще о 5.00 в аеропорту Канатове ввімкнули сигнал тривоги. Аеропорт не обстрілювали. Зафіксували вибух у полі. ...На кордоні з Кіровоградщиною українські бійці знищили колону бронетехніки російської армії.

О 9-й годині ранку міський голова Кропивницького Андрій Райкович зробив заяву про готовність міста приймати біженців.

Лише в перший день війни на Кіровоградщину приїхали понад три тисячі співгромадян, які рятувалися від війни. Загалом в області для переселенців підготували три тисячі приміщень. Місцевих закликали приносити теплі ковдри, матраци, пледи, подушки, комплекти постільної білизни, зайві теплі речі до найближчих шкіл. Кропивничани розпочали плести маскувальні сітки, приносили їжу, ліки та теплі речі, щоб допомогти військовим і переселенцям.

На Козачому острові в Кропивницькому рятувальники встановили військовий намет для роботи волонтерів. Тут, а також у школах і гуртожитках почали збір речей та продуктів.

Мешканців області також закликали замальовувати мітки, які зрадники і диверсанти залишали на дорогах та інших об'єктах як орієнтири для можливої висадки десанту.

Петро МЕЛЬНИК.
Кіровоградщина.

... А через кілька годин із країн ЄС уже прибули перші вантажівки з гуманітаркою

Про ракетні удари по аеродромах, військових частинах і складах майже по всій території України дізналася з Інтернету. Й хоча Закарпаття — найзахідніша область, розуміла, що через кілька годин пункти пропуску з трьома державами — Словаччиною, Угорщиною і Румунією — будуть перевантажені біженцями.

Було введено військовий стан. І вже через кілька годин з країн Євросоюзу почали надходити перші вантажівки з гуманітарною допомогою. Потрібно було максимально швидко оформляти її, а це вдалося справою непростую, оскільки на той час ще не діяла спрощена митна

процедура декларування і оформлення гуманітарних вантажів.

Вдячна колегам, які організували перед КПП «Ужгород — Вишне Немецьке», що на українсько-словацькому кордоні, так звану польову кухню для біженців. У перші дні війни їх там було тисячі: на автобусах,

автівках, а деякі йшли й пішки (на знімках). Аби перетнути кордон, доводилося чекати від дванадцяти годин і довше... Багато дітей стояли просто посеред дороги зі своїми розгубленими матерями, які, тікаючи від обстрілів, звісно, не прихватили ні підгузків, ні харчів, навіть не всі мали при собі до-

кументи... Митники разом з волонтерами подбали, щоб люди могли зігрітися. Доводилося готувати не лише гарячі напої, а й традиційну закарпатську страву — бограч.

Той ранок 24 лютого, здається, розтягнувся на довжезну відстань у часі. Він закарбувався на все життя незнаним доти

душевим боєм... А перший день повномасштабного вторгнення рашистів запам'ятався шаленою ненавистю і люттю до ворога, якого ми обов'язково переможемо.

Вікторія СЕНГЕТОВСЬКА,
речниця Закарпатської митниці.

Фото надано автором.

ПОДРОБИЦІ

Наше покоління має поставити крапку в цій агресії

Того вечора 24 лютого вони мали піти на концерт, слухати «Даху Браху». Напередодні засинали із приємним передчуттям. Але зранку чоловік прокинувся зі словами, які тієї ж миті сказали тисячі людей по всій країні: «Прокидайся, війна почалась». І так само спрощення почулися тисячі відповідей: «Яка війна?».

Хмельницька родина Віталія Поліщука і Насті Ярової (на знімку) вісім років поспіль не забувала, що в країні триває війна. Але тоді вперше чоловік сказав: «Насте, вони почали бомбити наші міста».

У Хмельницькому Віталія знали як громадського діяча та велоактивіста, очільника громадської організації «Критична Маса Хмельницький».

Він хотів, щоб місто було сучасним, екологічним, європейським. Проте того лютого воно мало інакший вигляд: люди запасалися продуктами і ліками, знімали гроші у банкоматах, а затори на дорогах і черги до автозаправок розтягнулися на кілометри.

Хтось терміново збирав речі й залишав свої домівки. Віталік із Настею теж зібрались... до пункту, де записувались до територіальної оборони.

Ще дорогою думали: якщо доведеться воювати, то пліч-о-пліч. Але прийняли інше рішення: Віталій піде воювати, Настя залишиться вдома. Так він став територіальним оборонцем, вона — волонтеркою, залишаючись працювати в міському відділі освіти.

Уже за два місяці вчорашній айтишник, котрий ніколи не тримав зброї у руках, опинився на сході, де точилися важкі бої. А 9 травня пролунав телефонний дзвінок. Настя знала: коханий аж ніяк не міг вітати її зі свя-

том. Бо вони вважали радянський режим і всі його свята окупаційними. Серце стиснулося... 13 травня Віталія Поліщука в останню дорогу проводжала велосипедна колона — друзі, молоді люди, хмельничани, з якими він так хотів будувати своє прекрасне місто.

Ще до широкомасштабного вторгнення, коли були разом і часто розмірковували про те, що відбувається, вирішили: «Наше покоління має поставити крапку в цій війні». Віталій поставив свою крапку... Тепер Настя живе і працює за двох.

Під час благоїного велопробігу разом з ін-

шими збирала кошти на тепловізор для підрозділу, де служив Віталій. Передала на фронт рации, які ще замовляв її чоловік. Настя не припиняє волонтерити і вірить: крапка буде поставлена.

Ірина КОЗАК.

Хмельницька область.

Фото із соціальних мереж.

Львів готувався зустрічати переселенців

О 7.00 24 лютого минулого року у Львові вперше пролунали сирени тривоги. Сповідання із закликом пройти до сховищ транслиували Українське радіо та телебачення «Суспільне: Львів».

В області під ранок путінська орда завдала три ракетні удари.

У Новому Калинові Самбірського району обстріляли 12-ту окрему

бригаду армійської авіації імені генерал-хорунжого Віктора Павленка.

«Приблизно о 7.30 ранку п'ять ракет впали на території військової частини. Горять склади», — повідомив очільник міста Богдан Юзвяк. Військову частину армійської авіації обстріляли і поблизу міста Броди, за 80 кілометрів від Львова. Поранено двох військовослужбовців.

Третього удару було завдано по військових у селі Батятичі Кам'яно-Бузького району.

«Смертельних випадків не зафіксовано. Всі служби Львівщини працюють у звичному порядку, відповідно до воєнного стану. Посилено охороняються Львівський аеропорт, злітна смуга, щоб не дати противнику приземлитися. Люди, які проживають біля військових і критичних об'єктів, не залишайте без нагляду дітей. Є повідомлення антитерористичного центру, що можуть з'явитися теро-

ристи — будьте пильні», — закликав голова ОДА Максим Козицький.

За кілька годин очільник Львівщини знову звернувся до мешканців. Попередив: на в'їздах в область встановлюють блокпости. А також повідомив, що до Львова їдуть переселенці зі східних областей — переважно діти з інтернатів.

Черги виникали на виїздах з обласного центру. Машини стояли довгими колонами по кілька рядів. Західне регіональне управління Держприкордонслужби повідомляло про незначну кількість автомобілів на двох пунктах пропуску — приблизно 130. Ситуація поступово змінювалася, і транспорту на україно-польському кордоні побільшало.

Керівники міста ближче до вечора почали говорити про збільшення потоків біженців, на які очікує Львівський залізничний вокзал.

Богдан КУШНІР.

Фото Євгена КРАВСА.

Страх змінився згуртованістю

Перший день великої війни в Івано-Франківську заявив про себе потужним гулом у небі, далі — серія вибухів. Через моє вікно із сьомого поверху бачила стовпи чорного густого диму. Зрозуміла, що то палає десь у районі міжнародного аеропорту.

Навпроти будинку — крамниця та банкомат. До 8-ї ранку там уже утворилася чимала черга. Пішла і я. Зайняла чергу «за грошима» і вирушила по продукти. Ціни не змінилися, на полицях усього було вдосталь. Із повною торбою повернулася до банкомата. Люди жваво обговорювали останні новини...

Увагу привернув молодик у камуфляжі та новому чорному береті. Кілька днів перед тим журналістам пояснювали, що форма українських військових — із пікселями захисного кольору, а росіян — із брудними плямами та червоними мітками у вигляді стрічок.

Саме так, по-ворожому, був одягнений незнайомиць. На лівому рукаві — червона наліпка, а на спині внизу — наче розмазана червона пляма. Вдалося сфотографувати його на мобільний, але тільки зі спини, бо він відвертав обличчя.

Тоді надіслала до прес-служби обласної поліції зроблений знімок. Через кілька хвилин приїхав наряд правоохоронців. Хтось із черги загадав, що чоловік у чорному береті вештався довго біля крамниці, пив каву поруч та й просто стояв. Поліцейські припустили, що то може бути один із членів ворожого ДРГ і вирішили прочісувати весь район...

Ще до вечора вулиці міста спорожніли. Підприємства та установи закрилися. А наступного дня до нас прибули перші переселенці. У дворі стояло молоде подружжя із валізами, коли майже над нашими вікнами розвернувся літак. Згодом сусіди розповіли, що за кількадесят кілометрів від міста впав. Був страх, що то вже ворожі диверсанти зовсім поруч. Як з'ясувалося пізніше, то впав наш літак, пілот катапультивався і вижив...

Через кілька днів зателефонували знайомі з Києва і попросили прийняти сім'ю з дітьми. Гості були перелякані, але якісь зібрані. Розклали хіба що дитяче взуття, решта майна так і залишилася у клунках і валізах...

Людмила СТРАЖНИК.

Івано-Франківська область.

Невідомий чоловік десь із години товкся біля черги.

Фото автора.

Як рашисти починали свій «повітряний наступ» 24 лютого 2022 року

Росіяни «на папері» мають значну повітряну міць, але за фактом не здатні її ефективно використати для досягнення своїх цілей.

У ЗМІ з'явилися повідомлення про те, що російські окупанти начебто готують масштабний «повітряний наступ» напередодні річниці повномасштабного вторгнення. Тим більше що ситуацію підігривають дані про майже 750 літальних апаратів, які нині росіяни тримають на своїх аеродромах. Стільки ж у них було напередодні 24 лютого 2022 року. Командування Повітряних сил запевнило: наліт на Київ сотень бойових літаків рашистів уже неможливий.

Згідно з аналітикою Королівського об'єднаного інституту оборонних досліджень (RUSI), у перший день повномасштабного вторгнення росія підняла у повітря буквально все, що могла, — 350 бойових літаків у першій хвилі удару, інтенсивність вильотів могла досягати до 140 на день, глибина проникнення — до 300 км вглиб від лінії фронту.

Згідно із задумом їхньої «спецоперації», рашистська бойова авіація мала насамперед працювати по об'єктах ППО та іншої військової інфраструктури ЗСУ, використовуючи керовані ракети типів Х-29, Х-31 та навіть Х-59 і так прокладаючи шлях для наступу путінському війську.

Але вже до 3 березня 2022 року в окупантів щось пішло не так, бо вони відмовились від спроб придушити нашу ППО як головний пріоритет, натомість перейшли до терористичних ударів по прифронтовим містам, аби якось пригнітити моральний дух українців. З цією ж метою ворог на початку березня бив по урядових будівлях, телевежах та інших інфраструктурі, а наприкінці місяця — по складах з продуктами та пальним.

Після 10 березня 2022-го російська авіація була вимушена зменшити інтенсивність ударів по цивільній інфраструктурі України, бо на цей момент ЗСУ мали достатньо велику щільність ПЗРК, отриманих від партнерів. Та й цілісність покриття нашої ППО на той момент вдалося істотно відновити. Зенітні засоби розташували так, щоб вони надійніше прикривали об'єкти інфраструктури та мали менше ризиків потрапити під вогонь росіян. Тому вже за підсумками березня 2022 року відсоток збиття тих же крилатих ракет РФ тримався на рівні 20—30%.

Окупанти знали: їхня перевага в пілотованій авіації тримається на рівні 15:2. Тому лише 25% авіаударів були груповими, 75% — виконували одиночні чи ланки літаків. Очевидно, розраховуючи на те, що буквально за всіма літаками ворога наші ЗСУ ганяться не зможуть.

Водночас загарбників не турбувало, чи досягають їхні авіаудари цілі. В них була майже відсутня фіксація та перевірка результатів ударів. У підсумку росіяни самі програли цю «війну нервів», і десь у травні їхня тактична авіація в принципі припинила залітати далі, ніж за лінію фронту, остерігаючись нашої ППО.

За матеріалом Defense Express.

Незламний і нескорений, із когорти справжніх патріотів

Одному з наймолодших захисників Маріуполя, жителя Онуфріївської громади Віктору Діконенку (на знімку) 26 січня виповнилося 20 років. Воїн вижив у жорстоких боях, але потрапив у ворожий полон, у якому провів довгі 232 дні. 1 грудня, під час чергового обміну полоненими, у числі 50 інших українських невольників Віктор повернувся додому.

Сьогодні справжній патріот України Віктор Діконенко, перенісши численні фізичні тортури, психологічний тиск, повернувся до ЗСУ, щоб знову боронити Українську землю.

Сміливий та стійкий від народження

У свої двадцять Віктор пройшов стільки випробувань, що вистачило б не на одну долю. Він — сміливий від народження. Бо навіть уперше побачив світ без допомоги медиків — пологи відбулися в простій селянській хаті. У багатодітній родині було семеро дітей, тож Віктор виховувався переважно бабусяю Катериною Колеснік та тіткою Ольгою Горковенко. Навчався спочатку в Млинківській, потім — у Попівській школах. Брати Дмитро і Максим зростали в дитячому будинку «Перлина», що в Онуфріївці. За їхньою порадою та за власним бажанням Віктор знайшов там прихисток від життєвих негараздів і для себе. Після закінчення Онуфріївської школи хлопець закінчив ПТУ в Горішніх Плавнях і здобув фах водія важкої техніки, автослюсаря та механіка.

У жорстоких боях

Віктор отримав повістку на строкову військову службу й підписав контракт 22 жовтня 2021 року. «В армії мені сподобалося, — згадує перші враження від служби Віктор. — Дисципліна та фізичні навантаження не лякали, бо була якась дружня атмосфера, щирість у спілкуванні, взаємодопоміжність...»
Розпочав службу юний військовий під Миколаєвом — здобував військову спеціальність радіотелефоніста. Потім їхній підрозділ перевели в Маріуполь. Там його й застало повномасштабне вторгнення російських військ. «Масовані обстріли розпочалися ще 21 лютого 2022 року, — розповів Віктор. — Ми вже здогадувались, що доведеться зустрічатися з ворогом. Та такого «замісу» не очікували...»
Під час перших же боїв українські військові зазнали значних втрат. Не вистачало медиків. Тож

Віктора Діконенка призначили санітаром. Їхній підрозділ підпорядкували «Азову». Нещодавно мобілізованим довелося брати участь у жорстоких вуличних боях. Розгорнувши оборону на території заводу Ілліча, військові 56-ї бригади, в якій служив Віктор, разом із морськими піхотинцями, азовцями та іншими захисниками Маріуполя тримали її попри практично суцільний шквал вогню. «По нас постійно гатили — забороненими фосфорними, вакуумними боеприпасами, протибункерними снарядами, з «Градів», «Ураганів», із літаків, навіть були прильоти з кораблів, — розповів Віктор. — Можна сказати, проти нас застосовували всі види зброї, крім ядерної».

«Пан або пропав»

Облога міста ворогом ставала дедалі нестерпнішою. На заводі Ілліча, де дислокувався підрозділ Віктора, переховувалося багато цивільних, серед яких було чимало дітей. Не вистачало провізії, люди голодували...

«Серед військових командирів виявились зрадники, — каже Віктор. — Коли ми вирішили спробувати вирватися з кільця, не підозрювали, що навколо оточення кілець уже чотири (про це дізнались, коли потрапили в полон). Деякі командири просто зникли, покинувши нас».

Та найприкрішою була зрада тих, з ким пліч-о-пліч проривались з оточення. «Нас було 23 військових, — розповів боєць. — Свій план прориву ми назвали «Пан або пропав», бо розуміли, що маємо дуже малий шанс вижити. За ніч нам вдалося вирватися на автомобілі з території заводу, але з Маріуполя — ні. 13 квітня ми заховалися на одному зі складів, щоб перечекати світлий період доби і наступної ночі, аби нас не засікли квадрокоптери, знову вирушити далі. Коли ми,

втомлені, лягли відпочити і заснули, наші «побратими» Аліса та Саня взяли машину і втекли. А на першому ж ворожому блоку видали наше місце розташування. Тож невдовзі ми почули голоси деенерівців...»

Підвал, де перебували українські бійці, хотіли закидати гранатами. Але, зрештою, закрутили двері металевим прутом. А через кілька годин знову почули голоси і їм наказали виходити по одному, в іншому разі на них чекає смерть.

У неволі

Спочатку полонених вивели на один із териконів і розмістили в невеликій тюрмі, потім перевезли КамАЗом в одне із сіл під Маріуполем. А далі була сумнозвісна Оленівка.

«Нас розмістили в барак № 3, — розповів Віктор. — Били щодня, до втрати свідомості. Робили це деенерівці. Там мені перебили ліву ногу...»

Через п'ять днів рашистські кати зачитали список і частину полонених, зокрема Віктора, із зв'язаними очима та зі зв'язаними руками вивезли з Оленівки. «Ми їхали годин п'ять, потім нас посадили на борт ІЛ, і ми летіли ще хвилин сорок. Потім ще годин сім везли автомобілем. Так ми опинились в тюрмі міста Камишина Волгоградської області на території росії», — продовжує гірко спогади боєць.

Там теж була занадто жорстка «приймка» новоприбулих, виснажених недоїданням та постійними побоями, полонених ЗСУ. Четверо спецпризначенців змушались, як хотіли. Віктору тоді зламали два ребра.

Потім усіх постригли наголо, дали дві хвилини, щоб скупалися в холодній воді, і розвели по камерах. У кожній розміщувалося по восьмеро ув'язнених.

«Вільно переміщатися камерами не можна було. Усі сиділи, склавши руки на колінах, — згадує ті страшні місяці полону Віктор. — Постійно викликали на допити, били, застосовували електрошоки, дубинки. Просити надати медичну допомогу не могли, бо тоді ще дужче били. Багато хлопців не витримували — втрачали глузд, чинили самогубства...»

Віктор Діконенко був наймолодшим серед полонених. Йому було лише 19. Але кували його нещадно. «Бувало, мене, як колоду, закидали в камеру, а інші полонені відтягували до туалету, бо я навіть сам ходити не міг...»

«Я не нацист, я — українець»

Тривала в тюрмі і пропаганда. Полоненим ставили телевізори в камерах, показували фільми про нацистів, запевняли, що це Україна розв'язала війну, що про них забули і ніхто обмінювати їх не

збирається, і взагалі, що України вже не існує. Але на чергових допитах Віктор показував, що цю пропаганду не сприймає: «Я прямо їм казав, що це росія напала на Україну і що їм все повернеться. Найбільше росіяні бісило, що я розмовляю українською мовою і на мене казали: «Ти — нацист». Я ж їм заперечував: «Я не нацист. Я — українець». Після цього били ще більше...»

Вірив, не сумнівався...

«Я жодного разу не сумнівався, що Україна нас не забула, що нас повернуть додому, — широко зізнається Віктор. — Я сам себе переконував — треба ще трішки почекай!»

Коли приходило коротке забуття в снах, йому ввижався обмін полоненими. Практично щоночі. Постійно снилися тітка Ольга, двоюрідні сестри Діана та Юля, які дуже дбали про нього. Він знав — вони чекають на нього вдома, щоб обійняти — жвиго. Тому в найважчі хвилини шоразу повторював: головне — не падати духом.

...Після Камишина полонених перевели в Каменськ-Шахтинський. Тут під час «приймки» Віктору проломили дубинкою голову і він на деякий час втратив свідомість. Та кати продовжували бити. Коли прийшов до тям, його змусили рухатись — бігти далі. Та виявилось, що в нього зміщена колінна чашечка. Власноруч хлопець поставив її на місце, та йти не міг. Тож його відтягли в спортзал, де він пролежав на підлозі дві години...

Після цього була тюрма в Курську. Розпочався восьмий місяць полону. Одного разу, перед відбоєм, конвоїр назвав 12 прізвиськ полонених, у тому числі Віктора Діконенка, і наказав скручувати матраци та виходити. Кількох полонених вивели і з інших камер. «Ми думали, що нас переводять в іншу тюрму, — згадує хлопець. — Нам знову одягли мішки на голови, зв'язали руки і кудись повезли. Забрали ще кількох полонених з якоїсь лікарні. Привезли нас в аеропорт, і ми чотири години

на холоді, напівроздягнені чекали. Але з'явилася надія...»

За словами Віктора, ще три чи чотири години вони летіли, не знаючи куди. А далі до літака підїхали автобуси. Йому вдалося трішки підглянути з під мішка і він побачив, що це вже не такі автобуси, які перевозили їх етапом із тюрми до тюрми. Надій побільшало. Знову розмістили в спортзалі якогось міста і там нарешті нагодували. «Ми побачили цивільних-волонтерів і багато нормальної їжі: макарони, сардельки, бутерброди, — розповів Віта. — У тюрмах нам давали по дві-три ложки якогось супу і скільки само каші. Тому всі були дуже голодні. Я тоді з'їв десь дванадцять порцій!»

У полонених уже не було сумніву — їх везуть на обмін. Але були переживання, щоб не трапилось якогось інциденту. Їх привезли до кордону і викликали з автобуса по одному та проводили обмін. Тривало це, за відчуттями Віктора, годину-півтори...

«Коли я побачив український прапор, на очах з'явилися сльози, — згадав емоції від тих хвилин щастя Віктор. — Я ще чотири дні не міг повірити, що я повернувся з полону, що я — в Україні. Мені часто сниться цей сон, тому я боявся, що прокинуся — а я в тюрмі. День звільнення я ніколи не забуду!» Це було 1 грудня 2022 року.

«Я давав присягу...»

Після полону згідно з Женевською конвенцією та законодавством України Віктор мав право написати рапорт на розірвання військового контракту. Але він знову пішов на фронт. «Я давав присягу Українському народу захищати його», — чітко пояснив своє рішення.

Він не встиг повністю відновитися фізично та психологічно, потребує реабілітації. А найголовніше — справедливості і на самперед — праведної кари, відплати ворогу, який приніс українцям стільки горя, руйнувань та болю...

Руслана СОРОКА.
Кіровоградська область.
Фото надано автором.

«Ми усі постаріли, навіть я у свої 25»

Так вважає командир взводу 25-ї окремої повітряно-десантної Січеславської бригади Євген (на знімку), який став на захист країни разом з батьком та братом.

Воїн додає, що війна змінила кожного з них — і зовні, і з середини. Воюють вони на різних напрямках — тому бачити один одного можуть лише на екрані телефону під час короткого спілкування. Намагаються встигнути поділитися новинами й обговорити родинні справи.

Як розповіли у бригаді, бійці взводу під командуванням Євгена разом з іншими підрозділами виконували надзвичайно складне завдання — прорив передових по-

зицій росіяні на одній із ділянок фронту. Ця операція, яка була частиною Харківського контрнаступу, дала змогу українським військам зайти у тил ворога і визволити велику кількість територій. Зокрема, місто Ізюм на Харківщині.

«Діяли за чітким планом, саме тому кожен на своєму місці спрацював максимально ефективно. За один день визволяли по два-три села. Коли наші сили оборони зайшли в Ізюм, росіяни, які залишалися там, не знали, ку-

ди сховатися. Вони перевдягалися у цивільний одяг, тікаючи з міста, кидали танки, БТРи, БМД, склади з боеприпасами та зброєю», — згадує десантник і додає, що окупанти не могли збагнути, як у їхньому глибокому тилу раптом опинилися українські війська.

«На підході до Ізюма відбили село. Зайшли, закріпилися. Раптом на вулиці з'явився БТР. Ми швидко зрозуміли, що це росіяни. А от вони ні — привіталися з нами. Потім теж збагнули, що своїх тут немає. Почалася перестрілка. І таких сутичок з окремими ворожими групами було багато. Одного

разу разом із товаришем натрапили на двох росіяні у формі Збройних Сил України, вони відкрили вогонь, ми теж. Вороги загинули у тому бою. Але і товариш мій, на жаль, теж...» — каже Євген.

На його думку, кожен його побратим під час того наступу виявив справжній героїзм у складних і небезпечних ситуаціях — а тому заслуговує на нагороду.

«Під час оточення Лимана, де було дуже гаряче, хлопці робили неймовірні речі, знищуючи «вертушки», техніку. Нічого не давалося нам легко. Водночас коли зустрічаєш місцевих мешканців, які

плачуть від щастя від того, що їх нарешті звільнили, розумієш, що усі зусилля виправдані. Вороги дарма сподіваються нас завоювати. Забрати наші землі вони зможуть лише у тому разі, якщо помре останній українець. Кожен з нас чинитиме спр-

тив. Нехай навіть не сумніваються», — впевнений воїн.

Підготував Володимир РИБАЛЬЧЕНКО.
Дніпропетровська область.

Фото 25-ї окремої повітрянодесантної Січеславської бригади.

Кароліна Ліндхольм Біллінг: «Найгострішою для постраждалих від бойових дій є проблема житла»

Представниця Управління Верховного комісара ООН у справах біженців в Україні Кароліна ЛІНДХОЛЬМ БІЛЛІНГ (на знімку) працює в нашій країні з 2021 року. Роботу в УВКБ ООН розпочала 1999-го як співробітниця з питань захисту в тодішньому офісі зв'язку для країн Балтії. Згодом працювала в УВКБ ООН за різними напрямками управління, правової політики та політики захисту. Брала участь у чотирьох гуманітарних місіях в Африці, Європі, на Близькому Сході та в штаб-квартирі УВКБ ООН в Женеві. До прибуття в Україну Кароліна впродовж 4,5 року була заступницею представника (з питань захисту) УВКБ ООН у Лівані (є однією з найбільших операцій УВКБ ООН у світі). Має ступінь магістра права зі спеціалізацією з прав людини та права біженців у Стокгольмському університеті. Одружена, має трьох дітей.

— Кароліно, рік тому розпочалося повномасштабне вторгнення РФ в Україну. Війна змусила полишити свої домівки величезну кількість людей. Які проблеми є найгострішими для вимушених переселенців, котрих сьогодні налічується в Україні понад п'ять мільйонів?

— Однією з найгостріших для постраждалих від війни людей насамперед є проблема житла. Вже рік внутрішньо переміщені особи стикаються з необхідністю шукати собі житло. Багато хто з них не в змозі винаймати квартиру в Києві, у Вінниці та інших великих містах. Зазвичай найбільш та найуразливіші переселенці знаходять прихисток у центрах компактного проживання і там зараз залишаються. Умови проживання в таких центрах не дуже добрі, оскільки раніше це були гуртожитки чи якісь старі оселі з дуже примітивним рівнем обладнання. І зараз ми працюємо над оновленням цих місць, аби забезпечити гідні побутові умови для евакуйованих.

Інший пріоритет для ВПО — знайти роботу, і це є ключовим. Люди, які постраждали від війни, мають заробляти кошти для утримання себе та своїх родин і сприяти оновленню економічної активності своєї країни.

І ще, звичайно, найважливішим є отримання доступу до шкіл для дітей у тих містах, куди вони переїхали. Втім, найбільше бажання внутрішньо переміщених людей — повернутися до місць свого постійного проживання та винайти можливість для відновлення і ремонту своїх помешкань. І в сприянні реалізації цих нагальних потреб переселенців ми бачимо свою місію.

— Чи реалізуються за вашої участі певні житлові програми для постраждалих від війни?

— Окрім допомоги з оновлення чи розширення центрів компактного проживання на всій території України, що надається нами в співпраці з урядом та місцевими органами влади, діє також програма легких і середніх ремонтів помешкань. На даний момент відремонтува-

ли 6,5 тисячі будівель. Роботи стосувалися відновлення дахів, термоізоляції, заміни дверей, підготовки до зими, і цю діяльність плануємо розширювати в 2023 році.

Вклад кожної організації у підтримку понад п'яти мільйонів внутрішньо переміщених людей є дуже важливим, і наша спільна мета — долучити якомога більшу кількість учасників до цього процесу.

У межах ще однієї програми для ВПО «Прихисток», якою керує Міністерство з розвитку громад, територій та інфраструктури, ми надаємо грошову допомогу українським родинам, які прихистили ВПО у своїх домівках. Наразі УВКБ ООН надало підтримку 40 тисячам осіб через цю програму, що також є нашим внеском у спільну важливу справу.

— Чимало вимушених переселенців упродовж року виїхали за кордон і полишили свою Батьківщину. Проте для будь-якої активної людини найголовніше — це залишатися в своєму соціумі, бути корисним і затребуваним у плані працевлаштування. Чи є певні інструменти й підходи, аби люди не виїжджали за кордон, а знаходили для себе зайнятність саме в Україні?

— Ми сприяємо уряду та місцевим органам влади в стимулюванні українців залишатися в своїй країні й повертатися з-за кордону додому. Це — те, що вони саме хочуть, і це — те, чого потребує країна в процесі свого відновлення.

На це, за великим рахунком, спрямовано всі наші програми, включаючи програму ремонтування будинків і надання грошової допомоги. Ми вже забезпечили такою підтримкою понад мільйон українців. І надання таких важливих предметів побуту, як лампи на сонячних батареях, матраци, ковдри тощо теж стимулює людей, щоб вони не впадали у відчай, жили в гідних умовах і залишалися в Україні. Наприкінці січня я підписала договір із віцепрем'єр-міністром України паном Кубраковим, який називається «Україна — це дім».

І цей дім має два значення — фізичний будинок, де

можна проживати, та країна громадянства й емоційного зв'язку — Україна. Завдяки проекту «Україна — це дім» ми створимо практичну платформу для мобілізації допомоги з відновлення та відбудови зруйнованих будинків від гуманітарних організацій, зокрема й УВКБ, а також від агентств з розвитку. Наприклад, Світовий банк може додати фінансування або матеріали людям, яким потрібна допомога у відбудові пошкоджених будівель.

Це також стосується і загальнонаціонального значення слова «дім» як своєї країни. І це допомагає тому, щоб мільйони людей з-за кордону поверталися в Україну до місць свого мешкання.

— Чи надається пріоритет убезпеченню від наслідків бойових дій дітей як найбільш незахищених у цих умовах категорій і маломобільних та інших соціально вразливих категорій?

— Так. Звичайно. На жаль, уся країна постраждала від війни, й ресурсів для підтримки усіх, хто потерпав від бойових дій, звичайно, бракує. Тому ми надаємо пріоритетну підтримку соціально вразливим особам, людям з інвалідністю, багатодітним сім'ям. У співпраці з українським урядом та іншими організаціями ООН і неурядовими організаціями ми формували спеціальні критерії, які називаємо критеріями вразливості, для того, щоб надавати допомогу, по-перше, у вигляді грошової підтримки. І ця допомога найбільш вразливим категоріям населення надається додатково до підтримки, зокрема, з боку уряду.

— Велика частина наших співвітчизників, зокрема в Маріуполі, Мелітополі, Бердянську, містах Луганської області, з перших же днів війни, на жаль, залишилися по той бік фронту. Чи опікуєтесь ви питаннями допомоги цим мешканцям і чи сприяєте їхньому поверненню до нашого українського простору? Наскільки вдається допомагати цим людям?

— Прочитую слова координаторки ООН в Україні Деніз Браун, яка зазначила, що саме це питання нас усіх особливо бентежить, і ООН надає дуже багато запитів до уряду України та до уряду Росії для отримання дозволу перетнути лінію фронту, щоб побачити ситуацію з людьми, котрі мешкають, наприклад, у Маріуполі. Але на всі ці запити не надходять відповіді з боку російської федерації. Це для нас дуже боляче. І ми прагнемо допомогти всім українцям, хоч би де вони мешкали.

— Напередодні зими досить гостро поставало питання підготовки до хололів: як зимуватимуть люди? Набувало гостроти питання забезпечення їх теплом, звичайно, також й харчування. Зима минає, і якою зараз є ситуація в цьому плані?

— УВКБ забезпечує колективне реагування щодо потреб людей в умовах зими. І ми надали допомогу 1,5 мільйонам людей у вигляді опалювальних приладів, ковдр, забезпечення термоізоляції. Також надаємо генератори Пунктам незламності. В мене є детальна інформація щодо напрямків підготовки до зими. За моєю оцінкою, завдяки колективній роботі уряду,

місцевих органів влади, гуманітарних організацій, волонтерів, безпосередній підтримці України ми змогли забезпечити для людей можливість зустріти й провести зиму в теплі або максимально наближено до місць, де вони мають помешкання. Тому що торік існували тривожні очікування чи страх, що взимку буде масивне переміщення людей, котрі залишатимуть свої оселі, й навіть будуть масово виїжджати з Києва. Звичайно, непокоїли нас всіх і території поблизу лінії фронту. Але ми бачимо, що переміщення в Україні було дуже обмеженим узимку. Не спостерігаємо й підвищення кількості людей, котрі виїжджають за кордон. Так, є незначне зростання, але дуже незначне. І той факт, що люди залишаються, — це знак того, що надавана допомога досягла свого ефекту. Люди залишилися у своїх містах і отримали впродовж зими захист від холоду. Але це було б неможливо, якщо б тільки один чи два гравці були би присутні. Це була частина великого колективного реагування на цю проблему.

— Відзначте партнерські організації, які найбільше вам допомагають у цій діяльності.

— В УВКБ діє партнерство з дванадцятьма українськими неурядовими організаціями, серед яких ключовими є Гуманітарна місія «Проліска», «Право на захист», «Крим SOS», «10 квітень», «НЕЕКА», «Неємія», «Рокада».

— Якими є подальші плани та пріоритети. Адже розпочався рік, і є певні перспективи й завдання, котрі потрібно втілити.

— Найперше завдання — зробити свій вклад у гуманітарну допомогу постраждалих від війни людей. І надання, зокрема, психосоціальної та юридичної допомоги, а там, де можливо, й грошової або натуральної допомоги людям, котрі мешкають біля лінії фронту чи на території, на якій уряд України відновив свій контроль, наприклад, у Херсоні.

Другий пріоритет — це відремонтувати будинки і поліпшити умови перебування людей у центрах компактного проживання. Щоб люди, котрі повертаються, залишались у своїх домівках. А для тих людей, котрі не можуть повернутися і залишаються у центрах колективного проживання, наприклад, для евакуйованих із Маріуполя, були би забезпечені гідні умови перебування.

Ми продовжуватимемо й програму грошової допомоги, надаючи пріоритети найбільш вразливим категоріям, включно з жінками з дітьми, котрі ризикують стати жертвами торгівлі людьми. І ще одна тема, з якою ми працюємо, — це надання захисту людям, котрі втратили документи й котрі потребують юридичної допомоги. Зокрема, яким необхідно отримати свідоцтво про народження чи свідоцтво про смерть. Вони звертаються по юридичну допомогу. Триватиме й подальша підтримка людей, котрі звертаються стосовно компенсації за житло, яке було зруйноване чи пошкоджене внаслідок бойових дій.

Всеволод МИНЬКІВ.

Фото
Вікторії АНДРІЄВСЬКОЇ.

На Заході та в росії проспали нашу суб'єктність

За рік, що минув від початку повномасштабного вторгнення, відбулися зміни не лише всередині України. Кардинально змінилося і ставлення до нашої держави, а також її місця у світовій архітектурі безпеки. Тож як трансформувалися позиції ключових гравців щодо майбутнього нашої держави? З таким запитанням «Голос України» звернувся до виконавчого директора Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва Петра Бурковського (на знімку).

— За рік війни абсолютно змінилася якість відносин між Україною та ЄС. Зокрема, ми отримали статус кандидата на членство і прагнемо швидкого вступу. Але це наші прагнення. На вашу думку, наскільки серйозно Брюссель розглядає членство України в Європейському Союзі?

— Політичне рішення про те, що Україна запрошується до вступу в ЄС, уже ухвалено. Тепер усе залежить від того, що під час війни Верховна Рада та український уряд зможуть якісно виконати домовленості. І це стосується насамперед питань судової реформи та боротьби з корупцією. Партії, які працюють у парламенті, офіс Президента мають зрозуміти просту річ: судовою гілкою влади не може виконувати роль карального меча влади проти опонентів. Суддям не можуть лишатися ті, хто ухвалює рішення під політичним тиском чи заохоченням, хто нехтує практикою ЄСПЛ. Суддям, особливо Конституційного Суду, не можна призначати людей з лав депутатів чи юрисконсультів великих приватних або державних компаній.

От наскільки українська влада показуватиме серйозні наміри дотримуватися принципу верховенства права, настільки серйозним буде розгляд членства України в ЄС.

— Говорячи про зовнішню політику України, Києву часто закидали відсутність суб'єктності на міжнародній арені. Чи справедливе таке твердження після року війни?

По-перше, суб'єктність у міжнародній політиці є різною. КНДР і росія — теж суб'єкти, але це не приносить користі росіянам і корейцям, не сприяє рівню життя і розвитку згаданих країн. Нам така суб'єктність точно не треба. По-друге, на Заході та в росії «спалили» нашу суб'єктність. Не всі, але більшість. Суб'єктність з'являється завдяки згуртованості суспільства і здатності керівників ставити цілі, які відповідають інтересам більшості, та досягати їх. Насамперед, усередині країни. В нас це проявилось на повну силу в 2014 році, тепер ще більше. По-третє, суб'єктність у міжнародній політиці формується у взаємодії між країнами. Що більше в тебе союзників і що сильніші вони, то легше розвиватися. І навпаки. Цей аспект нам дався дорогою ціною. Проте треба й далі примножувати коло союзників у світі. Це теж важливе завдання для парламентаріїв. Треба не лише вчити іноземні мови, а й уміти говорити з парламентаріями інших країн мовою їхніх інтересів. Тут у Верховній Раді велика відповідальність перед громадянами.

— Однією з озвучених кремлем причин нападу на Україну є не допущення членства нашої країни в НАТО. Днями міністр оборони Олексій Резніков заявив, що Україна де-факто вже в НАТО. Залишилося оформити відносини де-юре. Наскільки реалістичним є це твердження?

— НАТО — оборонний альянс. Практично всі держави — члени НАТО нам допомагають зброєю, розвідданими, фінансами, тренуванням військових, лікуванням поранених. Водночас Україна чітко заявила, що не потребує на даному етапі війни присутності союзницьких військ та їхньої участі в бойових діях. Тому можна погодитися з такою оцінкою міністра Резнікова. Питання вступу — політичне, оскільки накладає дуже серйозні зобов'язання. Держава — член НАТО захищена ядерною зброєю від нападу, але й повинна проводити таку політику, яка не загрожує іншим країнам. З другою частиною в Україні все гаразд. А з першою — це питання політичної рішучості США, Великої Британії та Франції. До слова, це ті самі країни, які гарантували наш суверенітет в обмін на відмову від радянського ядерного арсеналу в 1994 році. Тому вирішення і цього питання цілком реалістичне, навіть у найближчому майбутньому.

Наталія ФІЛІПЧУК,
Тетяна ПАСОВА.

Вересень 2022 року.

Бійці територіальної оборони України біля свіжо перефарбованого (з кольорів російського прапора на український) в'їзного знаку у визволеному від російської армії селищі Шевченковому Харківської області.

Фото uk.wikipedia.org.

16 листопада 2022 року.
Визволення Херсона.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

10 квітня 2022 року.
Наслідки боїв у Чернігові.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

Квітень 2022 року. Буча, вулиця Вокзальна.

Фото Андрія НЕСТЕРЕНКА.

2 квітня 2022 року.

На дорозі біля Милої стоять розстріляні росіянами автомобілі та лежать тіла людей. Мирні жителі намагались вирватись з Києва по Житомирській трасі.

Фото Олександра КЛИМЕНКА.

6 травня 2022 року.

Пам'ятник Шевченку у Бородянці.

Фото Сергія КОВАЛЬЧУКА.

Українські бійці встановлюють Державний прапор на острові Зміїний у Чорному морі (Одеська область). Фото опубліковано 7 липня 2022 року.

Понад 2 місяці тривала операція з визволення острова Зміїний у Чорному морі (входить до складу Одеської області). З кінця лютого він був окупований російською армією.

Українські військові в Бахмуті. Битва за Бахмут — найкровопролитніша битва з початку повномасштабного російського вторгнення в Україну 2022 року.

Фото The New York Times.

Супутниковий знімок російського аеродрому «Енгельс» після вибуху 5 грудня 2022 року. Видно скупчення пожежних машин, сліди від пожежної піни та пошкоджений Ту-95.

Від аеродрому в Енгельсі до найближчої території, підконтрольної Україні, приблизно 700 кілометрів. На авіабазі розміщуються стратегічні бомбардувальники Ту-160 та Ту-95МС. З аеродрому, зокрема, злітають російські літаки, які атакують цілі в Україні. Ту-95МС та Ту-160 — носії ядерної зброї та входять до складу російських сил стримування ядерної загрози.

Увечері 13 квітня 2022 року стало відомо, що українськими протикорабельними ракетами «Нептун» було вражено флагман чорноморського флоту рф ракетний крейсер «Москва». Після цього крейсер із 16 крилатими ракетами вийшов з ладу та затонув.

Фото OSINTtechnical (Twitter).

@SarahHa42 on Twitter
Engels AirBase, Russia - 20221205
© CNES 2022, Distribution AIRBUS DS

Під час війни головний наш ворог

На початку квітня 2022 року, після визволення передмістя Києва від рашистської окупації, цивілізований світ жахнувся від її наслідків. Насилля, терор, тортури, катівні, звалтування, масові розстріли мирних мешканців — воєнні злочини російських «асвабідітелів» не вміщувалися у рамки уявлень про людські цінності і сенси гуманізму, прийняті апріорі у XXI сторіччі. Буча, Ірпінь, Бородянка стали номінальними назвами того дикого варварства, що несе «руській мір».

Про причини і наслідки звірств російських окупантів, психологічну допомогу та самомотивацію до виживання говоримо з військовим психологом, керівником Центру безпекових та суспільних студій НаУКМА, координатором Бучанського центру психологічної допомоги Наталією Зарецькою.

— Вивчаємо поведінку росіян з нашими військовополоненими та населенням тимчасово окупованих територій з початку російсько-української війни. Особисто я з полоненими і тими, хто був в окупації, працюю з 2017 року. Колеги-військові бачили супутникові знімки окупованої Київщини, зокрема Бучі. Тож чітко розуміла, що там відбувалося і якої саме професійної допомоги потребуватимуть мешканці після визволення. Але як людина я спочатку прийняла ситуацію, усвідомила той рівень жорстокості, який там мав місце, виплакала її, а потім як фахівець поїхала надавати допомогу.

— У чому причина такої нелюдської поведінки росіян?

— Вивчаючи русню в її фактичних виявах, дійшла висновку, що у російської армії є три стратегічні цілі, які мають бути досягнуті в кожній їхній воєнній кампанії, або ж у так званій спецоперації: перемогти, пограбувати, зневажити. Це на рівні ба-

европейський і не християнський. Тому ці злочини нас так вражають. Їх звірства не мають мотиву, є безпідставними. Але для панівної більшості росіян, на жаль, мотиви такої поведінки є цілком зрозумілими або принаймні прийнятними. І, потрапивши до російської армії, вони достатньо швидко приймають таку модель поведінки як норму і стають цілком спроможні скоювати воєнні злочини, злочини проти людяності.

На окупованих територіях русня застосовує різні тортури. Однією з найпоширеніших, майже «обов'язкових» є побиття, наслідки якого можуть бути дуже важкими. Його можна дозувати. Наприклад, висуваючи умову: якщо ти зробиш, що вимагаємо, то будемо бити менше. Особливість побиття в тому, що після його завершення людина почувається гірше. Ступінь тяжкості відчуттів наростає. Побиття має сильний психологічний ефект, бо йде порушення цілісності особистості,

— **Визволення відбулося десь 1–2 квітня, — розповідає захисник Ірпеня Володимир Коротя (позивний «Повстанець»). — Сформували нашу колону. Там і танчики, і БМП, і БМД, і сотня штурмовиків. Коли тою колоною зайшли у Бучу, то побачили страшно... Всі вулиці були завалені тілами розстріляних людей. Сморід жахливий. І ще хмари сірі — точно в пекло потрапив... Скільки воював в АТО, такого не бачив. Проїхати не можливо було. Брали дріт порваний зі стовпів і розтягували дорогу, тротуари, розтягували тіла, щоб могла зайти штурмова колона.**

За словами «Повстанця», насамперед окупанти на вулицях розстрілювали мешканців на велосипедах. У Бучі, Ворзелі таке було. У Бучі звірствувала псковська десантура — 106-та парашутно-десантна дивізія. А ще 31-ша рязанська парашутно-десантна дивізія. На Ірпінь заходили російські «Собор», «Омон», 114-та бригада морської піхоти (ППД м. Архангельськ). Навіть сирійські найманці були і ще якісь вузькоокі...

«Голос України». 31 серпня 2022 року.

З публікації «Діяли нехрестоматійно, вибудовуючи свою, українську, креативну тактику».

зових завдань для виконання. І росіяни окрім завоювати, пограбувати — як результат дій (нагорода), повинні показати свою зверхність — принизити населення на окупованій території і за рахунок цього звеличити себе.

Коли вони окуповують якийсь населений пункт, то розуміють: там їх не чекають і не так вже й бояться. І в них самих може виникати страх. То є база емоцій росіян. На неї зроблена велика ставка. Часто спусковим гачком тортур стає той страх окупанта — він боїться жертви, бо не здатний її контролювати, на неї впливати і намагається так позбутися свого страху, довести собі власну спроможність.

— Тобто російські військові зі зброєю у руках самостверджуються за рахунок фізичного насилля над беззахисними цивільними українцями — чоловіками, жінками, дітьми...

— Насправді, словами можна принизити людину набагато більше, ніж фізично, але для цього треба хоч щось собою являти. Побиття і звалтування, враховуючи освітній рівень та моральні якості окупантів, — найбільш доступний для них спосіб самоствердження та приниження жертви. Військового російської армії мотивують на таке ставлення. В них — азійський тип ментальності, а не

порушення її кордонів. Звалтування можна трактувати як форму внутрішнього побиття. Під час війни — це тортури, воєнний злочин.

— **Особливий шокуючий резонанс після визволення Київщини викликали оприлюднені історії звалтування російськими військовими мирних мешканців, навіть немовлят. А потім багато з тих випадків не змогли підтвердити відповідні органи. Чи доречно було виносити їх, саме так — на загал?**

— На жаль, справді тоді заявили деяких офіційних представників влади були некоректні і неетичні з професійної точки зору. Це проблема не лише пані Денисової. Така інформація використовувалася як інструмент політичного тиску й у 2017–2018 рр. Там, де ми отримуємо перевагу у тактиці, то сильно програємо у стратегії...

Навіть виношу за дужки, що коли фахівець працює із такими випадками, він, за визначенням, мовчить як риба. Інакше порушує конфіденційність, навіть якщо дані деперсоніфіковані. Бо для людини, яка зазнала таких тортур, факт дочасного оприлюднення навіть знеособленої інформації, що стосується саме її випадку, може бути травматичним. Людина має сприйняти цей досвід, переусвідомити, перетворити на ресурс і потім, з часом, вона зможе/за-

хоче про це говорити. Інколи навпаки хоче одразу розповісти про те, що сталося, аби зафіксувати факт несправедливості, факт злочину. Головне — вибір за людиною, а не за посадовою особою, яка має доступ до такої інформації.

Воєнні злочини, зокрема й звалтування, — предмет компетентного слідства фахівців із спеціальною підготовкою. У цій сфері хайп не припустимий.

— **Наскільки термінологія, вживана при описі злочинів росіян, скоєних під час війни, впливає на їх трактування та ставлення суспільства, не фахової аудиторії? Ось ви, наприклад, не вживаєте слова «жертва». Чому?**

— Бо дуже обережно ставлюся до визначення жертви. Людина, яка під час війни опинилася в окупації чи у полоні, де їй завдали фізичного насилля, не є жертвою. І коли йдеться про звалтування (сексуальне насилля) у мирний час і під час війни з боку окупантів — це не одне і те саме.

Навіть зазнавши страшних тортур, людина приймає рішення вижити. Жити попри все. Коли надавала психологічну допомогу мешканцям визволеної Бучі, вони говорили про такий свій вибір. Свобода вибору людини є іманентною властивістю людської особистості, вона присутня в кожній релігійній традиції, і це не випадково. В окупації або полоні свобода вибору дуже обмежена або й відсутня. Бувають і такі обставини, коли єдине, в чому людина може залишатись вільною, — це приймати рішення, зокрема рішення жити попри все або рішення вижити з гідністю. Таке прийняте рішення визначатиме надалі дуже багато для неї — не тільки під час перебування в окупації або полоні, а й під час постізоляційного відновлення.

Якщо людина вижила, то вона має ресурс. І завдання психолога допомогти конвертувати той набутий досвід у ресурс для відновлення і подальшого життя. Бучанці розповідали про переселенців з Донбасу, які

— **Українці — не москалі, ми вищі за них, моральніші, хоч би як було складно, маємо дотримуватися всіх законів і правил війни...**

Тому полоненому поклали каремат, дали ковдру, зробили чай і показали на весь світ картинку, що для москаля краще здатися в полон, піти на обмін і поїхати до мами на росію, ніж стати добровом на українській землі.

Бо своїх загиблих вони не забирали. Та й поранених теж...

«А коли ми їх виганяли, то бачили там, за Бучею, Дмитрівкою, БМД-3, БМД-4, а всередині якісь колеса від автовок, «плазми», пральні машинки... А їхні загиблі розкидані навколо. Тобто в тих беємдехах ані вбитим, ані поранилим місця не знайшлося».

переїхали звідти ще на початку війни, у 2014-му. Кажали: «Ми за ними як каченята за качечкою ходили, бо вони 24 лютого чітко знали, як поводитись і що робити».

— **Що заважає вижити під час війни?**

— Я завжди військовим на підготовці пояснюю, що є основною загрозою на війні. Це не ворог. Адже ворог — природний її компонент: не було б його, не було б війни. Головна загроза — ілюзії. Коли ти уявляєш собі щось, що не є дійсністю, то обираєш неправильну стратегію. І твоя хибна поведінка заводять тебе у глухий кут.

Ілюзія — найбільший наш ворог. Бо багато співвітчизників не хотіло всі сім років чути про війну, їм комфортно було вважати росіян «друзями, які ніколи не завдадуть шкоди»...

— **Чи змінилася ментальність українців після 24 лютого?**

— Рівень тиску тої весни був настільки високий, що у співгромадян, які до тих подій підкреслено демонстрували аполітичність, дистанційованість від війни, світоглядні рамки просто розлетілися. Вони побачили реальність такою, якою вона є. І тоді почали думати й робити висновки. Якщо узагальнити, то їх три: нелюдність росіян (росіяни-нелюди), докорінна різниця між нами і ними та рф — загроза, росіяни — вороги.

Це колосальний фактор посттравматичного, екзистенційного зростання запустив формування нових, адекватних уявлень про реальність. Бо такий ступінь дискомфорту наклав твою хату, що ти мусиш сприймати реальність такою, якою вона насправді є, бо можеш впливати лише на власне сприйняття.

— **Ще задовго до 24 лютого у медіапросторі фігурували різні, інколи суперечливі заяви від західних партнерів та нашої влади. Які наслідки мало таке «багатовекторне» інформування?**

— На моє переконання, потрібно було інформувати українців про ри-

«Голос України». 17 серпня 2022 року.

З публікації «Пекло відкрилося і вся нечисть з нього повилзала».

— ІЛЮЗІЇ

зики, загрози широкомасштабного вторгнення. Нехай би воно не відбулося, але підготувати суспільство до гіршого сценарію і розробити відповідний план дій на випадок, якщо напад справді станеться (цивільний захист, укриття, евакуаційні шляхи тощо), мали обов'язково. Те, що люди не хотіли чути про загрозу, це їх відповідальність. Повторюся: ілюзія — найбільший наш ворог. Але певна частина населення сама готувалася: збирала тривожні валізки, ходила на курси тактичної медицини, продумувала, куди евакуювати дітей... Але таких, на жаль, була меншість. Якби тоді все суспільство отримало чіткий меседж від влади про ситуацію і алгоритм дій у разі найгіршого сценарію, то у людей не було б такої розгубленості від тих подій, а стратегія їх поведінки в більшості випадків була б більш продуманою.

— Тієї весни чимало наших співвітчизників опинилися в російській окупації. Частина населення — переважно жінки і діти — виїхала за кордон. Чоловіки пішли воювати у ЗСУ чи тероборону. Масштабна агресія так чи інакше позначилася на долях усіх українців. Як мінімізувати негативні наслідки пережитого?

► **Перехоплення розмови «мирної» мешканки російської федерації та її чоловіка, який воює на території України, зроблене СБУ під Харковом.**

Росіянка живе у прикордонному місті, куди депортували українських громадян. Її обурює позиція маленьких українців, які відмовилися святкувати з російськими однолітками культовий в РФ день перемоги.

«А ты в курсе, когда они вырастут — это нацики, они подрастут, будут такими же. Чего путин в россию «едьте, едьте!»? Придурков этих взяли бы поперебивали бы» (далі — ненормативна лексика).

«Я бы им наркотики вколола, если бы работала, смотрела бы им в глаза и сказала бы: «Сдыхайте, мучайтесь». Я бы им пи*ьки резала, звезды на спинах вырезала. И вообще по уху бы каждый день отрезала, по пальцу, чтобы им больно так было».

Наприкінці розмови росіянка каже, як вона ненавидить українців: «Я этих украинцев вообще ненавижу. Я бы этих детей вообще расстреляла».

Сайт «Голосу України». 12 травня 2022 року.

— Якщо говорити про окупацію, то це перебування в ізоляції, де людина залишається без підтримки ззовні і розраховує тільки сама на себе. Вона перебуває під психологічним тиском 24/7 у стані ізоляційної компресії. З іншого боку, стан постійної мобілізації допомагає людині вижити в ненормальних для неї обставинах, він запускає механізм пошуку стратегії виживання.

Це може сприйматися на слух дивно, але до тих, хто пройшов полон або окупацію і вижив, ми не маємо ставитися як до жертв чи як до героїв. Усі вони є успішними виживальниками, тому що мають успішний досвід виживання у дуже складних, ненормальних обставинах.

Але потім повернення до мирного життя має відбуватися поступово, як у водолазів або морських котів. Адже якщо миттєво спливати, буде кесонова хвороба, що спричинить незворотні структурні зміни мозку. Те саме може відбуватися і з людською психікою. Якщо зі стану ізоляції миттєво потрапити до нормального життя, особливо десь у Європі, то такі зміни є травмувальним чинником і не знімають компресію. Отримуємо травму на травму. А це — найскладніші кейси. Важким може стати і сам вихід з ізоляції: можна повернутися фізично, але думками залишитися в ній. Головне завдання — допомогти людині вийти з полону або окупації ментально, звільнити від них не тільки тіло, а й думки.

Те, що у мирному житті здатне спричинити психологічну травматизацію, під час війни — не завжди. Чому? Людина в ізоляції, під тиском обставин є максимально мобілізованою, розуміє, що може відбутися будь-що,

► **...Катівні на Херсонщині безупинно перемелюють усе нові й нові людські долі. Від початку окупації вже розслідують 408 кримінальних проваджень за фактами викрадень людей окупантами.**

Потрапити на такий конвеєр знущань може будь-хто — не обов'язково бути поліцейським чи ветераном АТО-ООС. У тому ж Херсоні «на підвал» потрапив, з-поміж інших, і священник міського храму Богородиці Сергій Чудиневич. Протоієрея викрали просто з церкви, аби отримати від нього підписку про співробітництво («Голос України» про цей злочин вже писав). Батька чотирьох дітей для цього били, роздягали й погрожували згвалтувати гумовим кийком. А найм'якше формулювання для того, щоб прихилити бранця до «руського міра», було таким: «Нас ніщо не стримує. Ми зараз тебе будемо роздирати на шматки».

Сайт «Голосу України». 28 червня 2022 року.
Рубрика «Звірства окупантів».

тобто її психіка готова. І цей важкий досвід тиснутиме на неї, але може й не порушити цілісності психіки або особистості.

В ізоляції може виявлятися нетипова поведінка. Я маю на увазі нормальну реакцію нормальної людини на ненормальні обставини. Приміром, на твоє подвір'я заходить російський загарбник, ти будеш поводитись так, щоб мінімально його провокувати. Проте агресія загарбника може породжувати твою агресію як захисну реакцію. Агресія — то важка

треба звертатися по професійну допомогу миттєво і невідкладно.

— Ви працюєте з військовими після звільнення з російського полону. Попри норми міжнародного гуманітарного права до них росіяни ставляться з особливою жорстокістю порівняно з цивільними?

— Є хлопці, які потрапили у російський полон у 2017—2018 рр., і до них не застосовували жодних тортур. А є такі, які були «на підвалах» у 2014—2015 рр. або зараз, і вигребли по повній...

Нині щодо полонених ситуація повторюється, вона подібна початку російсько-української війни. Так само, як і у 2014—2015 рр., працюють навчені «спеціалісти» з тортур з російського боку. Вони знають анатомію, фізіологію, біологію, знають, як зробити, щоб людина стікала кров'ю (і це жахливо впливало на тих, хто її бачить), але при цьому не вмерла. Є у росіян особливий вид подвійних тортур: коли тортувають одних і змушують інших на це дивитися.

Ще ми у них виявили таких «фахівців», які цілеспрямовано психологічно тиснуть на людину з метою зруйнувати її особистість. Фізично людина не ушкоджена, але її ідентифікація повністю знищена. На початку війни таких спеців у ворога було небагато і, як так розумію, що тоді вони проводили певний експеримент.

Уже є свідчення, що тортури російська армія використовує не лише для отримання певної інформації чи підписання псевдосамозвинувачень, а й «просто так», тобто без логічної для нас мотивації. До того ж і стосовно військових, і стосовно цивільних. Але там, де ми не бачимо логіки, керує чимось нашою системою цінностей, може бути російська логіка — посягти чи посилити страх як єдиний доступний та зрозумілий для них інструмент управління людьми і контролю окупованих територій. Адже свободу вибору людей русня не просто заперечує, а, схоже, взагалі не уявляє, що це таке, і тому не допускає її існування.

Фішка поточного моменту: цивільних українців росіяни називають військовополоненими, нациками, бандерівцями, зесеушниками, і ставлення до них (навіть російськомовних) таке, як і до наших військових. Звісно, за нормами російської армії, а не Женевської конвенції. Це відповідає путінській концепції «спецоперації» — звільнити Україну від українців.

Спілкувалася Ольга ВАУЛІНА.

► **Про деякі із злочинів ми дізнаємося не від жертв, адже багато з них були страчені рашистами або ж, перебуваючи у шоці, закриваються в собі чи волюють мовчати про приниження і катування, а з телефонних розмов окупантів зі своїми родичами в росії, які перехоплює Служба безпеки України.**

Рашист на ім'я Макс, що воює на півдні України, розповідає дружині про те, що він страчує цивільних, кидає у підвали, де вони переховуються, гранати, відрізає вуха. А ще, радіючи, каже: «Там вон мужики рассказывали, тоже отряд есть один, бабу поймали, язык отрезали ей, чтоб ничего не рассказывала, и чпокнули, и е... нули потом». З розповіді рашиста, пересипаної нецензурною лайкою, зрозуміло, що жінку «отряд головорезов» згвалтував та вбив.

Сайт «Голосу України». 20 червня 2022 року.
Рубрика «Звірства окупантів».

ВОЛЯ АБО СМЕРТЬ!

Засяє слава й перемога назавжди!

У герці Україна цілий рік стоїть.
Йде боротьба якнайжорстокіша кривава...
І українці не вагались ні на мить,
Коли накрила їх рашистів чорна лава.
На захист Батьківщини піднялися всі.
Навально лютий озвірілий ворог суне...
Ми об'єдналися в незламності-красі —
Не повернути знов у рабство нас минуле.
Цінуєм землю, гідність та свободу вкрай,
І переможців дух живе у наших генах.
Ми відвоюємо нам Богом даний край,
На українських стягах, прапорах, знаменах
Засяє слава й перемога назавжди!
Тож визволительці народів — Україні —
На допомогу, світе, зараз ти прийди,
Аби не соромно тобі було віднині.
І на кону стоїть твоя безпечність теж,
Усі здобутки, велич, вікові надбання.
Великий допомози хай не буде меж,
Допомагайте нам без крихітки вагання,
Аби росію-терористку зупинить —
Нехай у лігво повертається звіряче.
...У небі вічному відновиться блакить,
В підвалі темному дитина не заплаче...
Вперед до Перемоги рушмо дружно всі!
А Україна — невимовна гордість світу,
Вона духовності звитяжної носій,
І візьме тільки ПЕРЕМОГУ на орбіту!!!

3 Україною в серці...

3 Україною в серці мандрую,
Аби славить незламність її...
...Я перебіг війни розкадрую,
За свободу смертельні бої.
Знов волаю про жах і руйнування,
Які путін Вітчизні приніс.
Про весь біль і невимовні страждання
Говорити не можу без сліз.
Як же трапилася в центрі Європи
У наш час ця кривава біда?!
В Україні вогняні потопа
Спричинила кремлівська орда!
Закликаю: не будьте байдужі,
Нехай кожен свій вклад унесе!
Європейці розумні та дужі!
Тільки єдність народи спасе!
Всі рашисти — люді юродиві...
Україна — життя джерело!
Тож всі разом в єдинім пориві
Зупинімо нашість і зло!
У-КРА-І-НА!..
У свідомості й серці панує
Лиш однісінька думка, одна:
У-КРА-І-НА!.. І рима квітує,
Щоби славить Вітчизну сповна.
... А із давніх-давен її доля,
Тож гортаю життя сторінки
— Утискала так часто

неволя,
Виривалася з оков наодинці,
Потрапляла в залежність ізнов...
Та палала в серцях українців
До свободи одвічна любов!
І яскравим взірцем нам слугує
України козацька доба.
Про свободу не мовлю я всує,
Бо за неї трива боротьба...
Україно моя пресвятая,
Борогодиця й ти на устах!
Ти епоху новітню рождаєш
І у вічність злітаєш,

мов птах!
Тетяна КОМЛІК.
Київ.

У пологовому відділенні Гадяцької міської центральної лікарні з'явився сучасний інкубатор для виходжування новонароджених. Його вдалося придбати завдяки співпраці з благодійним фондом «SUPERгерой». За свідченнями фахівців, таке новітнє обладнання дає змогу створити для крихіток максимально комфортні умови вже з перших хвилин і годин після народження. Та водночас контролювати практично всі основні показники життєдіяльності організму немовляти, *розповідає наш полтавський кореспондент Василь Неїжмак*

Фото з сайту Гадяцької міськради.

Воля до опору і майбуття

Хроніка праці й звітяг Інституту Амосова

*А що таке життя? Чи те, що переждалось?
Чи все-таки життя — це те, що відбулось?*

Ліна Костенко

Метал на міцність тестують під тиском. Людей випробовує лихо. Війна — жахливий виклик, що колесує душу навіть сторонніх до неї осіб. Що ж казати про тих, хто покликаний рятувати інших?

Для співробітників Державної установи «Національний інститут серцево-судинної хірургії імені М. М. Амосова НАМН України» вторгнення росії було таким самим шоком, як і для всієї країни. Але ось реакція й швидкість, з якою амосовці згуртувались на виконання покладених на них завдань, були нетиповими навіть серед споріднених установ Академії медичних наук. З цього ми й почали розмову з директором Інституту Амосова академіком Василем Лазоришинцем.

Гасло відсічі — єднання!

Ворожі обстріли в ніч на 24 лютого минулого року застали очільника амосовців в замиському родинному гнізді в селі Святопетрівське Бучанського району Київщини, що за п'ять кілометрів від столиці. «Війна!» — тільки й сказав він дружині, й одразу набрав інститут — начмеда, бо знав — той чергує, і доручив негайно готуватись до прийому поранених. Мамі і батьку в рідній Сокиринці на Закарпатті зателефонував лише в другій половині дня, коли всі розпорядження по роботі було зроблено й установка увійшла в ритм воєнного стану. А далі майже два місяці директор цілодобово жив в інституті, полишаючи його стіни тільки на час нарад в Академії медичних наук, де на віце-президента НАМН академіка Лазоришинця завжди чекала особіна множина питань. До того ж в березні Василь Васильович ще й три тижні виконував обов'язки президента академії. Та все істотно, ройове життя з тієї ночі зосередилось в інституті.

Так ось, в амосовців — на відміну від багатьох інших медичних установ, співробітників яких екстрено виїжджали в безпечні регіони країни й за кордон, все відбувалося прямо протилежно. В будівлю на вулиці Амосова, 6 дружно потяглися сім'ї лікарів і фахівців інституту. На постійне проживання було прийнято майже 300 осіб з дітьми. Перебували вони в «домі Амосова» добрих півтора

місяця до тієї пори, як ситуація більш-менш налагодилась і орду почали витискати від Києва у всіх напрямках. А оскільки нових планових пацієнтів лікарня в той час не приймала, всі родини розселили по відділеннях. Це був Вавилон-2022, та разом було легше долати тривоги й труднощі перших днів вторгнення. Інституту тоді добряче допомогли: майже до липня дві співчутливі ресторації міста безплатно надавали установі по 200 порцій харчів щодня (в штатному розписі інституту, зазначу, 1001 особа).

Нестачі фахівців амосовці, зібравшись, уникли, екстрених хворих медики приймали безперервно, а не минуло й трьох тижнів — відновили й плановий прийом, адже операції на серці є невідкладними за визначенням. Сумлінність і відданість роботи лікарів і медперсоналу вражала. «У нас одна з медсестер живе в Яготині, — розказав директор інституту, — та приїздила вона в реанімацію, не пропустивши жодного чергування».

У колективі є дев'ять добровольців — від сестер до хірургів (один з них завтав в інститут у день нашого інтерв'ю. В нього четверо дітей, та зараз він надає медичну допомогу бійцям під Бахмутом). Василь Васильович зауважив: цей лікар — хірург від Бога, його й на стаціонарі бракує, та він вирішив, що на фронті його руки тепер більш потрібні, ніж у Києві, і ми поважаємо його мужній вибір.

До слова, в цей же день зранку в інститут надій-

Василь Лазоришинець показує осколки, вилучені з тіл поранених військових.

шов лист з військкомату — треба відправити на медкомісію сімох співробітників, серед яких — заступник директора, що є головним фахівцем, на якому тримається служба трансплантології серця. Інколи, щоправда, зарадити схожим наказам вдається. Так, у перші дні війни установи поставили вимогу — передати військовикам одну з двох наявних у лікарні карет швидкої допомоги. Припис тим часом був геть нерозумний, бо «швидкі» в амосовців вузькоспеціалізовані, суто кардіологічні, до того ж вкрай специфічні. Одна обладнана для екстреної допомоги новонародженим, друга — для кризових станів серцево-судинних хворих. Тоді Василь Лазоришинець звернувся до благодійників й установа отримала в подарунок нову універсально придатну для району бойових дій медичну автівку — її й передали у військкомат, а

уже звідти — ближче до передової.

Загалом же за рік від початку війни Інститут Амосова сукупно отримав допомогу у вигляді медичної техніки, приладдя, препаратів, матеріалів, засобів гігієни й харчових продуктів на суму 133 мільйони гривень! Серед іншого — унікальні цифрові рентгенапарати. (Для співставлення: від держави за рік установа отримала 305 мільйонів — тож благодійна «решта», погодьтесь, є вагомою. Донори в амосовців, до слова, і зарубіжні, і вітчизняні.)

А як у них з автономністю життєзабезпечення? Світло в інституті, за потреби, своє. Василь Лазоришинець, до речі, був вкрай здивований, коли у пресі стали з'являтися світлини про хірургічні операції з ліхтариками. Це як? Йшлося ж там не про передній край, а лікарні в містах, де першим обов'язком їхніх директорів мало бути забезпечення аварійного енерго-

живлення. Інститут Амосова потужним генератором запасся ще в 2021-му, а з початком війни невідкладно придбали два додаткові пристрої — окремо для операційних і реанімації. Вдосталь і дизельного пального: коли в ньому виникала потреба, то чотири тонни солярки було придбано того ж дня. Артезіанська вода в амосовців зі свердловини, що поруч. А якщо «збоїть» центральна тепломережа, є котельня, що працює на пелетах. Одне слово, в лікарні тепло, світло і в разі потреби — джерельна вода. Що й допомагає приймати хворих сім днів на тиждень 24 години на добу — і це не метафора.

А завершити тему мобілізованості і єднання колективу варто таким фактом. Профспілка інституту перерахувала 400 тисяч гривень на потреби зовнішньої розвідки України. За відрахування співмірних сум зі своєї зарплати проголосували всі співробітники сла-

ветної установи. Наразі триває новий збір коштів — на «академічний» дрон для ЗСУ. Амосовці тримають не лише медичний фронт!

Одне серце на всіх

Та головними для Інституту Амосова, звісно, є профільні завдання. Тому минулого року й було відкрито відділення військової кардіохірургії, чий внесок у порятунок захисників Вітчизни неоціненний. Тут з лютого 2022-го по січень цього року здійснено 329 надскладних операцій, з них 42 — з приводу бойових травм серця, 15 — бойових травм інших органів. А клінічна картина сучасних вогнепальних і мінно-вибухових уражень вразила 6 і найдосвідченіших хірургів Другої світової війни. Приміром, у серпні команда фахівців-амосовців на чолі з Василем Лазоришинцем прооперувала бійця ЗСУ з одночасною мінно-вибуховою травмою серця та множинними ураженнями легень. Василь Васильович показав нам, що доводиться діставати зараз із життя важливих людських органів: тут і шматки металу, пластику, осколки всіх можливих конфігурацій і навіть куля, вийнята з-під серця за допомогою магніту. Слід сказати, що технології, які застосовують нині амосовці, розроблені в інституті ще в 2014 році, дали невпинно вдосконалювались і зараз мають суттєво підвищену ефективність і скорочений час операції.

Налагодив інститут і дружньо-патронатну взаємодію з Донецьким обласним кардіоцентром, евакуйованим до Києва з Краматорська. Колеги приймають хворих, переважно переселенців, обстежують, лікують, здійснюють стентування, швищують кардіостимулятори, а коли виникає потреба в операціях на відкритому серці, їх, після госпіталізації пацієнтів у стаціонарі, проводять хірургічно-амосовці.

Посилив інститут у такий скрутний період і своє значення *провідної* профільної установи країни, що наче підтверджує незворушну статистику. Амосовці в 2022 році стали визначними лідерами за кількістю операцій та інтервенцій: їх було виконано 8049! З них 824 — на виїзді. З перших днів рашистської навали тут розгорнули нові приймальні відділення, запровадили протоколи обстеження й

надання допомоги пораненим військовим і цивільним, розробили оптимальні маршрути для цих пацієнтів. Персонал діагностичних та лікувальних служб перевели на цілодобовий режим роботи. А все інше зробив хірургічний клас фахівців інституту та їхня працездатність: традиційні конкуренти амосовців — Інститут серця МОЗ України, Центр дитячої кардіології та кардіохірургії МОЗ, Дніпропетровський, Вінницький та Черкаський обласні кардіоцентри, Одеська й Львівська обласні лікарні — поступилися потужній команді серцево-судинних хірургів Інституту Амосова. Перевага амосовців в абсолютних показниках неспростовна: загальна кількість втручань триумфаторів року — 4604! Кількість операцій на серці — 2409, хірургічне лікування ішемічної хвороби й ізольоване коронарне шунтуван-

Ранок у Національному інституті серцево-судинної хірургії ім. М. М. Амосова.

Міністр охорони здоров'я Віктор Ляшко наголосив, що повномасштабна війна, розв'язана російською федерацією, змінила пріоритети в розвитку медицини, тому ця наукова конференція присвячена лікуванню вогнепальних поранень та бойових травм.

Профспілка інституту перерахувала 400 тисяч гривень на потреби зовнішньої розвідки України

**Завідділення лікування аритмій
Інституту Амосова Борис Кравчук.**

**Оперує тяжкопоранених військових
В. Лазоришинець.**

**Франківські лікарі
разом із хірургами
Інституту Амосова
оперують на
відкритому серці.**

ня — 509, хірургічне лікування вроджених вад серця — 493, патології аорти — 187, інфекційного ендокардиту — 172. Фахівцю ці цифри коментувати немає сенсу, аматори цілком можуть вигукнути: Інститут Амосова — чемпіон! Що у перекладі з пізнолатинської означає «боєць, переможець». Хто б сумнівався!

Кмітливо й корисно задіяли амосовці й спеціалістів, які через сімейні обставини все-таки були змушені переїхати в західні регіони країни. Цей кадровий ресурс використовується без втрат: у Чернівцях, Ужгороді й Івано-Франківську відкрито тимчасові філії, де хворих консультують і оперують на базі тамтешніх обласних кардіоцентрів, які свого часу теж було засновано за ініціативи та сприяння інституту. А ось у Вінниці вирушила ціла бригада фахівців зі своїм медичним обладнанням на чолі з академіком Василем Лазоришинцем, яка і відкрила першу в місті філію дитячої кардіохірургії. А Василь Васильович здійснив там складну операцію на серці дитини із вродженою вадю віком до двох років, мама якої є вимушеною переселенкою з Миколаєва. У квітні минулого року оперувати у Вінниці було безпечніше, ніж у Києві, і лікарі поїхали рятувати маленького пацієнта у його місто.

Не міліє у воєнний час і робота виїзних бригад інституту. А кількість цих операцій не може не викликати повагу. І це не спонтанні виїзні операції. Приміром, у Черкасах амосовці регулярно бувають десятки разів, у Хмельницькому — чотири роки, і вже вивели ці міста на рівень незалежних кардіохірургічних структур. До самостійного оперування наближається Полтава, в цьому ж напрямку рухається й Кропивницький. А ось в Ужгороді хірург-амосовець з ритмології серця Мирослав Петканіч під орудою Асоціації серцево-судинних хірургів України, яку очолює Василь Лазори-

шинець, за три місяці здійснив 193(!) операції.

Тут у розвиток теми ще можна було б розповісти про першу пересадку серця в Тернополі чи про те, як амосовці гвинтокрилом доправляли пацієнта в столицю, аби замінити йому серцевий клапан, чим фактично врятували його життя, про нічні екстрені трансплантації серця в Києві, започаткування практики заповідання потенційними донорами власних органів клініці інституту — в першу чергу серця (Інститут Шалімова в цьому випадку братиме печінку і нирки, якщо таке узгоджено в прижиттєвій згоді на донорство), виїзні безоплатні консультації та обстеження для жителів громад Київщини, про те, як щочетверга Центр крові амосовців з 8-ї ранку приймає донорську кров — цільну та її компоненти. Як наслідок — за 10 місяців 2022 року центр прийняв 4000 донорів, заготовивши 1900 літрів цієї «рідкої сполучної тканини», незамінної під час операцій захисників Вітчизни й звичайних громадян держави. Амосовці пишуть у себе на сайті: «Кожна краплина крові рятує чийсь життя — цільний *Всесвіт!*». Що глибоко символічно принаймні в двох сенсах: гуманісти-медики інституту зразково високо цінують життя своїх пацієнтів, а по-друге, ми, українці, — люди однієї крові. І це є доконаний факт.

І жодної містики!

Академік Василь Лазоришинець — імперативно організована людина: завдань, обов'язків і посад має стільки, що без стійкої волі все розсиплеться. Тож у кабінеті він о 7-й ранку стовідсотково. І перші півгодини — аудит дня минулого й чіткий план на поточну добу. Наодинці й нікого не приймаючи. (Ось тільки режиму «поза зоною досяжності» його телефон не знає — кардіохірург і директор собі такого дозволити не може.)

І ось 3 березня минулого року, на восьмий день вій-

ни, в нотатках директора Інституту Амосова з'явився незвичайний пункт порядку денного — звернення до європейської і світової кардіоспільноти у відповідь на агресію путінської ерефії проти України. Людство серйозно прорахувалося, бо дозволило ситуацію, коли від одного схибленого параноїка може залежати, чи вціліє цей світ взагалі. Василь Лазоришинець — не політик, а повсюдно знаний лікар, дійсний член Європейської асоціації кардіоторакальних хірургів, член Французької й Американської асоціацій торакальних та серцево-судинних хірургів, засновник і член Всесвітньої Асоціації дитячих кардіологів і кардіохірургів. Тож і звернувся він до шановних колег з наполегливим проханням — звісно, англійською мовою. Василь Лазоришинець акцентував на абсолютно неспровокованому, нахабному, загарбницькому характері вторгнення військ РФ у нашу країну й закликав керівництво профільних європейських асоціацій кардіоторакальних хірургів, виключити російську інституцію зі свого складу. І слід сказати, що до слів українського академіка дослухались, бо коли в жовтні того ж року Василь Васильович приїхав на з'їзд єврокардіохірургів, жодної доповіді чи наукового повідомлення з ерефії там не було — росіянам сказали стоп! Крім того, колеги з країн Європи запропонували нам суттєву допомогу медичним обладнанням і різними формами навчання у кращих кардіоцентрах континенту. А Василь Лазоришинець продовжив роботу в рідній установі.

Василь Васильович — гідно впевнений у собі керівник: і з огляду на те, що всі ланки життєдіяльності свого інституту знає достеменно, а ще й тому, що всякраз, починаючи зі школи, яку закінчив із золотою медаллю, навчання в Інституті Богомольця, і далі, на кожному шаблі фахового сходження, його компетенції помітно випереджали передбачені черговою посадою. Тому й відчував себе відповідно належним і значимим. Приміром, у стінах нині ввіреного йому інституту Василь Лазоришинець був рано помічений особисто Миколою Амосовим — адже будучи ще клінічним ординатором першого року навчання, виконав реанімаційну маніпуляцію хворому, що потребувала значного хірургічного досвіду і майстерності. Прецедент швидко став правилом: під час обходів хворих, у складних випадках Микола Михайлович пос-

тійно доручав роботу перспективному початківцю. І за шість років обдарований лікар пройшов шлях від клінічного ординатора до професорської посади завідувача відділу — карколамне зростання!

А потім настав 1993 рік — триумфальний і сповнений праці по вінця. Щойно Василь Лазоришинець отримав призначення, вирушив на тримісячне стажування до Мюнхена, а повернувшись, уже мав принципово нову концепцію організації роботи свого відділення. Він запровадив хірургічне втручання з приводу вроджених вад серця немовлят від декількох днів(!) від народження. У відділенні працювали сім хірургів, та 90% всіх пацієн-

ли постає потреба практично повністю перекроїти серце, створивши і запустивши два кола кровообігу, навіть далекі від медицини люди розуміють — це хірургічний Еверест, що вимагає граничного напруження й фахової мобілізації лікаря. Та яка ж благодать входить у душу хірурга, прохлоплюється Василь Лазоришинець, коли років за десять чи двадцять він бачить повноцільного юнака чи юнку, що в минулу кардіохірургічну еру були приречені жити не більш як кілька днів після народження. Скажіть на милість, це має ціну?

Ось і 30 грудня минулого року в Києві в Інституті Амосова 8-річного хлопця зі Львова Тараса Борщу зробили третій етап хірургії синдрому гіпоплазії (недорозвитку) лівих відділів

тів Василь Васильович оперував власноруч. Ефект виявився вражаючим: летальність операцій за рік впала з 27% до 3%, тобто вдвійтеро! Скільки життєвих світанків тоді було врятовано! Амосов же визнав, написавши в черговій книжці, що операції, які здійснюються в інституті Василь Лазоришинець та Ілля Ємець, його школі виявилися не під силу. Що є знаменним — справжні учні йдуть далі!

Що бачить дитячий кардіохірург під час операції? Маленьке серце, покалічене вродженою вадюю, що з неймовірною натугою ледь справляється зі своєю функцією, яку жоден інший орган людського організму не здатен виконати. Медичні лінзи збільшують поле операції в чотири з половиною рази, та дитяче серце все одно беззахисно крихітне. І ось цей геть не «полум'яний мотор» волею хірурга стищує свій хід і зупиняється зовсім. І, відповідно, пристосованими за розмірами інструментами лікар виконує нагальні втручання, усуваючи смертні вадні вадні. Ступінь складності цих операцій ні з чим незрівнянний! Бо ко-

серця. Цю операцію виконав Василь Лазоришинець, і таких успішних, рятівних втручань на рахунок хірургів інституту вже 80, і ніхто, крім амосовців, такі операції не робить, бо для інших вони недосяжні.

Так, «планка летальності» в Інституті Амосова ні ні на правду вражає, бо коли за очільництва установи її засновником вона становила 25%, тепер зійшла до мізерних 0,9% на 700—800 високоспеціалізованих операцій. І ця цифра справляє враження не тільки на журналістів: коли випадок надскладний і треба заручитися допомогою абсолютно авторитетного хірурга, колеги «запрошують» виконати найвідповідальніший етап операції шефа — безвідмовного на цей рахунок Василя Лазоришинця. Тож, власне, хай і дотично, та на питання про його фахову першість директор мені відповів.

А наостанок я поцікавився у Василя Васильовича, чи визнають у Сокиринці — селі його дитинства — існування мольфарів, шезників і тому подібних невидимих і видимих всевладних сутностей? Ні, ні — відмежувався

від них академік. «У нашому краю таких вірувань немає. Вони властиві високогір'ю — місцинам, описаним Михайлом Коцюбинським у «Тінях забутих предків» з Криворівнею («українськими Афінами») в центрі ареалу. Тож я в медицині покладаюся на власні руки, знання, новітні методи й технології, — продовжив Василь Лазоришинець, — а ще — на Божий дар кардіохірурга, який, дякувати Творцю, мене, схоже, не зраджує. До того ж ми оперуємо діток, а це, певен, додає Господнього сприяння нашої блягій справі. Адже деякі наші операції, без пе-

Провідні фахівці Національного інституту серцево-судинної хірургії ім. М. М. Амосова НАМН України провели виїзну консультацію у Кам'янці-Подільському Хмельницької області.

ребільшення, на порядок складніші за ще зовсім недавно небачену пересадку серця».

Що ж, доводиться визнати: це в дивовижного Коцюбинського мольфари тримають у руках сили земні й небесні, життя і смерть, здоров'я людини й вивці, а сучасна медицина творить дива власноруч, без духів і невидимих сил, самотужки. І хай що там атеїсти кажуть про небеса, певен, кібернетично раціональний Микола Михайлович Амосов споглядає зараз на інститут свого імені з гордістю і вдовolenням. А коли чимось буває інколи невдоволеним, то хіба ви не знаєте Амосова?

Олександр САКВА.
Фото надано
Інститутом Амосова.

**Огляд у відділенні воєнної кардіохірургії
проводять завідділення Ольга Уніцька
та лікар-кардіохірург Микола Руденко.**

Сьогодні на всій території України хмарно з проясненнями, незначні опади. Температура повітря вдень переважно 3—5 градусів тепла, у західних регіонах — до +11, на Луганщині — до -3. Вночі — переважно 3—5 градусів з позначкою мінус. На Сумщині та у східних областях — до мінус 14, на заході — близько нуля. Вітер південний, до 7—12 м/с

НАМ ПОВІДОМЛЯЮТЬ, ЩО...

...очільник столиці озвучив страшну цифру руйнувань

У Києві внаслідок ракетних атак зруйновані та пошкоджені сотні житлових будинків. Про це в ефірі телемарафону розповів київський міський голова Віталій Кличко. «Зруйнованих та пошкоджених будівель у нашому місті, незважаючи на те, що лінія фронту у Києві не проходила, страшна цифра: майже 800, 417 з них — це житлові будинки», — сказав Кличко.

За його словами, сімнадцять житлових будинків мали незначні пошкодження, там нині триває робота з відновлення. «В одинадцять будинків люди вже повернулись, ми їх відремонтували. В шести будинках протягом місяця ми закінчимо роботи, і люди повернуться в свої квартири», — додав очільник Києва і запевнив, що роботи з відбудови триватимуть і надалі.

Київський міський голова також наголосив, що столиця залишається головною метою російських окупантів, однак нині вона набагато краще захищена, ніж рік та навіть півроку тому.

Вл. інф.

...маленькі артисти збирають кошти на дрони

Учні класу естрадного співу Хмельницької музичної школи ім. М. Мозгового разом з учасниками школи класичного та сучасного танцю Pinna Ballet дали благодійний концерт «З Україною в серці!», щоб зібрати кошти на придбання обладнання для військової частини.

Цей підрозділ був сформований в об'єднанні, в його складі тепер воюють хмельничани, у тому числі працівники культури. Тож маленькі артисти прагнуть підтримати своїх дорослих колег.

Під час концерту діти зібрили трохи більш як три тисячі гривень та планують продовжувати свою волонтерську діяльність і далі, щоб купити й передати на фронт приладдя, яке допомагатиме в бою.

Ірина КОЗАК.

Хмельницька область.

...надійшла благодійна допомога для медиків і рятувальників

Городенківська багатопрофільна лікарня і місцева пожежно-рятувальна частина управління ДСНС в області отримали по 120 захисних комбінезонів хімічного, біологічного та радіаційного захисту.

Костюми надійшли від німецьких благодійників. А посприяти допомозі депутат Івано-Франківської міської ради Іван Гарасимко та голова громадської організації «Єдність і розвиток» Михайло Поперечнюк.

Днями Городенківська лікарня отримала ще одну вагому допомогу: наробні ліхтаріки для медиків та ліхтарі на сонячних батареях для освітлення робочих місць. Ці засоби передали представники благодійного фонду «Вірні».

Люди́ла СТРАЖНИК.

Івано-Франківська область.

► ПОЛТАВА:

Студенти вчилися формувати аптечку бійця

У Полтавському національному педагогічному університеті ім. В. Короленка влаштували тренінг з надання першої домедичної допомоги. Його учасниками стали студенти двох факультетів — технологій та дизайну і фізичного виховання та спорту. Організувала захід кураторка простору Veteran Hub «Свої тут ++», що функціонує у виші, Юліана Линник.

Перша частина тренінгу тривала на факультеті фізвиховання та спорту. Насамперед фахівці «Центру готовності цивільних» надали відповідну інформацію. А потім студенти мали можливість закріпити здобуті знання на практиці. Зокрема, вони

наклали турнікети на верхні та нижні кінцівки для зупинення кровотечі. Водночас відпрацьовувався алгоритм дій при наданні першої домедичної допомоги постраждалим.

Друга частина тренінгу відбувалась у згаданому «ветерансько-

му» просторі. Тут його учасники відпрацьовували тему «Зупинка кровотечі (практика з накладання джгутів,

тампонування)». Здобувачів вищої освіти знайомили також із основами тактичної медицини, вчили правильно

збирати аптечку бійця та знайомили з її вмістом.

Василь НЕЇЖМАК.

Фото з сайту університету.

► ВІННИЦЯ:

Міста-партнери планують акцію

«Як ти, Віннице?» — відповіді на це запитання пропонують вінничанам партнери з німецького міста Мюнстер, відповіді не на словах, а в іншій формі...

Зняти фото чи коротке відео про те, чим займатимуться і як житимуть вінничани 24 лютого 2023-го, у річницю повномасштабного вторгнення російських агресорів у нашу державу. Відзняти матеріали розмістять на офіційному сайті Мюнстерської міськради.

За перегляд кожного фото чи відео мешканці громади німецького міста надсилатимуть кошти на окремий рахунок. Зібрану суму передадуть одній із вінницьких лікарень.

Надсилати матеріали можна на адресу: yak.ty.vin@gmail.com.

У Вінницькій міськраді повідомляють, що ініціював таке life-

знайомство німецький митець Томас Нуфер. Він поставив за мету зблизити мешканців двох міст і одночасно допомогти вінничанам у нелегкий воєнний час.

Акцію Томаса підтримала міська влада Мюнстера. Про це повідомила керівниця відділу з міжнародної співпраці Мюнстерської міськради Крістіане Льюзел. Вона додала, що очільники міста заклали бізнес долучитися до заходу, аби зібрати більше грошей. До речі, за перегляд одного знімка чи відеосюжета німці платитимуть 10 євро. Кожен охочий вінничанин може надіслати одне коротке відео або до трьох світлин.

«Дуже сподіваюся, що записи з Вінниці започаткують живий діалог між жителями наших міст, — цитують слова організатора акції на сайті Вінницької міськради. — У такий спосіб 24 лютого нинішнього року ми будемо зовсім поруч з вінничанами».

Співпраця Вінниці та Мюнстера, одного з найстаріших міст Європи, розпочалася у 2022 році. Відтоді громада німецького міста передала гуманітарну допомогу на загальну суму понад сто тисяч євро.

За інформацією заступниці вінницького міського голови Галини Якубович, невдовзі делегація з Вінниці прибуде до Мюнстера для підписання угоди про партнерство.

Віктор СКРИПНИК.

► ДНІПРО:

Відзначили річницю визволення

Криворізьці відзначили чергову, вже 79-ту, річницю визволення рідного міста від нацистських загарбників.

Містяни, представники ветеранських та громадських організацій, команди військових частин поклали квіти до Меморіального комплексу та монумента «Перемога», а також запалили свічки пам'яті у Георгіївській дзвіниці на знак поваги до полеглих воїнів. Як і чверть століття поспіль, від Вічного вогню у Центрально-Міському районі були запалені десять факелів Пам'яті.

Під час заходів було відзначено, що в місті проживають вісімнадцять фронтівиків Другої світової війни, серед них визволителька Кривого Рогу Валентина Погорілова. А загалом — майже 250 ветеранів Другої світової війни. До пам'ятних дат вони отримують допомогу від міста. У рамках міської програми на підтримку всіх учасників бойових дій цьогоріч буде спрямовано понад чверть мільярда гривень.

«У XXI столітті історія повторилася, і вже наше покоління нині проходить випробування на вірність рідній Україні, на мужність та силу духу. У нас є приклад наших сильних та нездоланих солдатів, які здобули перемогу 79 років тому, а ми переможемо нині», — сказав голова Ради оборони міста Олександр Вілкул.

Володимир РИБАЛЬЧЕНКО.

► КРОПИВНИЦЬКИЙ:

Єдині від Карпат до Криму

Про боротьбу українського народу та спільні зусилля заради Перемоги говорили у Кропивницькому на інформаційній платформі «Україна єдина: від Карпат до Криму».

У заході, що відбувався в обласній бібліотеці для юнацтва ім. Є. Маланюка, взяли участь історики, краєзнавці, волонтери, ветерани АТО/ООС, вимушені переселенці та ті, хто протистоїть ворогу на культурному фронті: письменники, журналісти, громадські діячі (на знімку).

«Війна нас змінила не тільки за цей рік, вона нас змінила давно.

Єдине, що за цей рік ми зрозуміли — хто ми є насправді і якими ми маємо бути. Сьогодні ми шануємо пам'ять загиблих, говоримо про подвиги і втрати. Маємо пройти цей урок і через біль, через втрати зрозуміти, за що ми боремось, за що ми в українцями, за що у нас є наша земля», — зазначила заступниця начальника Кіровоградської ОВА Катерина Колтунова.

Військовослужбовець Дмитро Яковенко зауважив, що українське суспільство повинно стати дорослішим: «Ми зробили величезний ривок у своїй національній самосвідомості. Але на цьому шляху ще не все зроблено. Адже коли суспільство гуртується навколо розуміння, що у нас є свій національний дух, своя національна ідея, то тільки тоді жоден окупант до нас не сунеться».

Петро МЕЛЬНИК.

Фото Кіровоградської ОВА.

Над номером працювали: Ольга ВАУЛІНА, Сергій ВОЛОТКОВСЬКИЙ.

В.о. головного редактора Сергій ДЕМСЬКИЙ.

► За зміст та достовірність інформації у рекламних публікаціях відповідальність несе рекламодавець.
► Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій.
► Направлення матеріалів для друку в газеті є наданням згоди автора на обробку його персональних даних.
► Рукописів не повертаємо.
► Листування з читачами — тільки на сторінках газети.
► При використанні наших публікацій посилання на «Голос України» обов'язкове.
► Платні матеріали.

Засновник — Верховна Рада України
Свідчення про реєстрацію періодичного друкованого видання — КВ № 1 від 26.05.1994 р.

Газета виходить 5 разів на тиждень (крім неділі й понеділка).
Передплатні індекси та передплатна ціна на 2023 рік

Для фізичних осіб:
40224 — 40 грн. на місяць (5-разовий: вівторок — субота);
08775 — 35 грн. на місяць (3-разовий: вівторок, четвер, п'ятниця).
Для підприємств і організацій:
60955 — 80 грн. на місяць (5-разовий: вівторок — субота).
Ціна в роздрібній мережі — договірна.

Загальний тираж 40000.

Друк: ТОВ «Мега-Поліграф», 04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14, тел. (044) 581-68-15 www.mega-poligraf.kiev.ua

Зам. 89327

Видавець — Державне підприємство «Редакція газети «Голос України». 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

Газета виходить з 1 січня 1991 року.

Адреса редакції: 03047, Київ-47, вул. Петра Нестерова, 4.

ТЕЛЕФОНИ: для довідок — 503-68-72; відділ реклами — 453-44-56 (факс);

E-mail: mail@golos.com.ua — загальний

reklama1@golos.com.ua — відділ реклами

let@golos.com.ua — відділ листів

foto@golos.com.ua — відділ ілюстрацій

Сайт — www.golos.com.ua

